

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

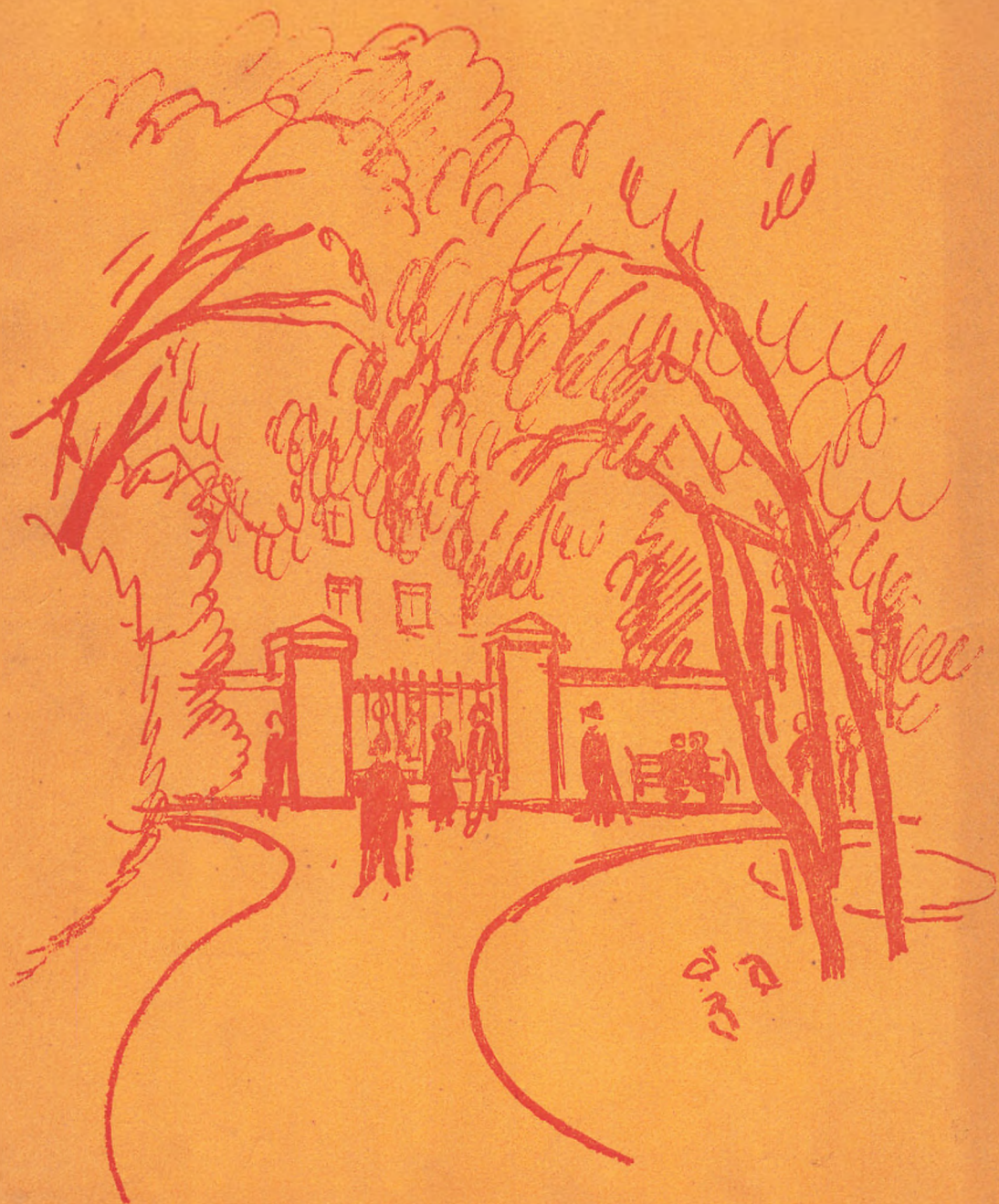
Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

CHARLES HAUGBØLL

ØRSTEDSPARKEN

FUNKIS FORLAG

1933

ØRSTEDSPARKEN

Tidligere udkom:

„Hvil i Hverdagen“

(Tanker og Bagateller).

CHARLES HAUGBØLL

ØRSTEDSPARKEN

DENS HISTORIE, STATUER OG MINDESMÆRKER

MED TEGNINGER AF LEO ESTVAD

FUNKIS FORLAG

1933

**COPYRIGHT BY CHARLES HAUGBØLL
ALLE RETTIGHEDER FORBEHOLDES**

**PRINTED IN DENMARK
FRANTZ CHRISTTREU'S BOGTRYKKERI, KØBENHAVN**

INDHOLD:

Indledning	7
De gamle Volde	9
Bebyggelsesplanerne	11
Parken anlægges	14
Fagfolks Udtalelser om Anlægget	16
Nogle Noter om Parken	18
Indhegning og Porte	22
Fire Biografier	24
Professor Meldahl	24
Eduard Didrik Ehlers	25
H. A. Flindt	26
Johan Daniel Herholdt	26

II. DEL

Orientering	29
Diskoskasteren	31
Praxiteles	33
Firbendræberen	33
Den hvilende Satyr	34
Hellenistisk Kunst	36
Satyrdrengen	36
Den belvederiske Apollon	37
Satyr med Klangbækkener	38
Den hvilende Hermes	39
Silen med Bacchusbarnet	40
Satyr med Bacchusbarnet	41
Bryderne	42
Pergamon	43
Den døende Galler	44
Sliberen	44
To Statuer fra det 19. Aarh.	46
Jeanne d'Arc	46
Den vandsugende Satyr	47
Albertina	49
Fire Mindesmærker	50
H. C. Ørsted	50
Laurits Nicolai Hvidt	53
Anders Sandøe Ørsted	55
Natalie Zahle	57
Slutning	60

INDLEDNING

Hvor mange Mennesker, der daglig færdes gennem Ørstedsparken, er et ret vanskeligt Spørgsmaal at besvare, men man kan vist godt gaa ud fra, at det slet ikke er noget helt ringe Tal. Det kan ikke siges, at der er nogen Tid paa Dagen, hvor Besøget er større end til andre Tider, der er Dagen igennem et livligt Rykind. Derimod kan man med stor Sikkerhed fastslaa, at de Besøgendes Ærinde i Parken er af højest forskellig Art, staaende i nøje Forhold til den Tid paa Dagen, Besøget aflægges. Lad os da se lidt nærmere paa de Besøgende. Vi vælger Indgangen paa Hjørnet af Gyldenløvesgade og Farimagsgade, det er nemlig den af Parkens 6 Indgange, der bliver mest benyttet. Vi vil derfor iagttage den fra ganske tidligt om Morgen. Allerede før der er rigtigt Liv paa Gaden tager vi Plads ved den smukke Kalkstensport, og paa en Sommermorgen kan vi ofte se en af Parkens mange Paafugle sidde og sole sig paa et af Porttaarnene.

Vi behøver ikke at vente længe, før de første Besøgende indfinder sig. Det er for en stor Del Passagerer fra Linierne 2 og 13, Sværm efter Sværm forsvinder de ind i Parkens forfriskende Dejlighed. Det er et højst blandet Publikum, der er tykke Mænd og tynde Koner, tynde Mænd og tykke Koner, der er unge og gamle, godt og daarligt klædte, og de har næsten alle det samme Maal — Grøntorvet.

Naar Klokken er blevet hen mod otte, har Publikum forandret Karakter, nu er det Kontor- og Forretningsfolk, der

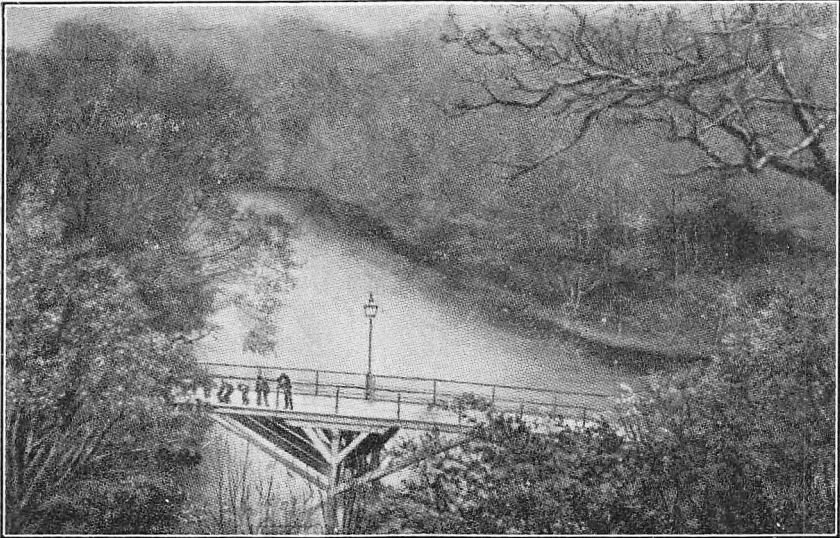
bl. a. for Motionens Skyld spadserer til deres Arbejdssted og samtidig med at de forkorter deres Vej nogle Minutter, kan de glæde dem over den smukke og velholdte Park. Henimod Klokken ti blandes Invasionen med en Masseudvandring fra Grøntorvet. Efter den Tid er det slet og ret Besøgende, der enten skyder Genvej eller fordriver nogle ledige Stunder med at fodre Fisk og Fugle. Og naar Klokken bliver et Par Stykker, er Parken, paa varme Sommerdage, Børnenes og Barnepigernes Eldorado.

Mon det er ret mange af de Besøgende, der skænker selve Parken en Tanke? — Man gaar ind i den, fordi den ligger som en Oase midt i den københavnske Stenørken. Man glæder sig over de smukke Partier, den gør et behageligt Indtryk paa en, men derudover tænker man sikkert ikke, at den har en Historie. Og de opstillede Statuer derinde; ja, Kendskabet til disse er vist ogsaa, for manges Vedkommende, ret begrænset.

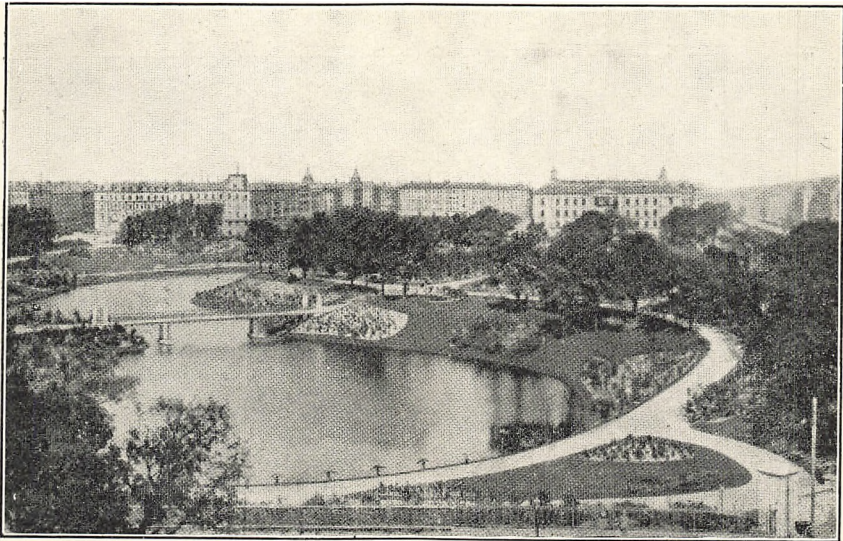
Efter at jeg i længere Tid havde besøgt Ørstedsparken, fik jeg Lyst til at beskæftige mig lidt mere indgaaende med Statuerne, hvilket saa resulterede i, at jeg et Par Gange blev Cicerone for forskellige Foreninger. For nu at gøre dette Arbejde saa godt som muligt, vilde jeg selvfølgelig ogsaa vide noget nærmere om selve Parken, dens Grundlæggelse m. m. Stor blev da min Overraskelse, da jeg ikke i et eneste af vore Leksika fandt den omtalt og kun med ganske faa Linier i „Trap“. Jeg besluttede da i al Beskedenhed at undersøge, om Parken havde en Historie, og i saa Fald at nedskrive denne. Da jeg nu var kommet i Gang, fortsatte jeg med en lille Beskrivelse af Statuerne, saaledes som jeg har fortalt om dem til de Mennesker, der besøgte Parken under mine Spadsere-ture derinde.

Med Hensyn til Udredning af Parkens Historie, har jeg for en stor Del været henvist til Raadhusarkivet. For Vejledning og Oplysning er jeg Fuldmægtig i Bygningsinspektoratet, Hr. Erlandsen og Hr. Assistent Hedin, meget taknemmelig.

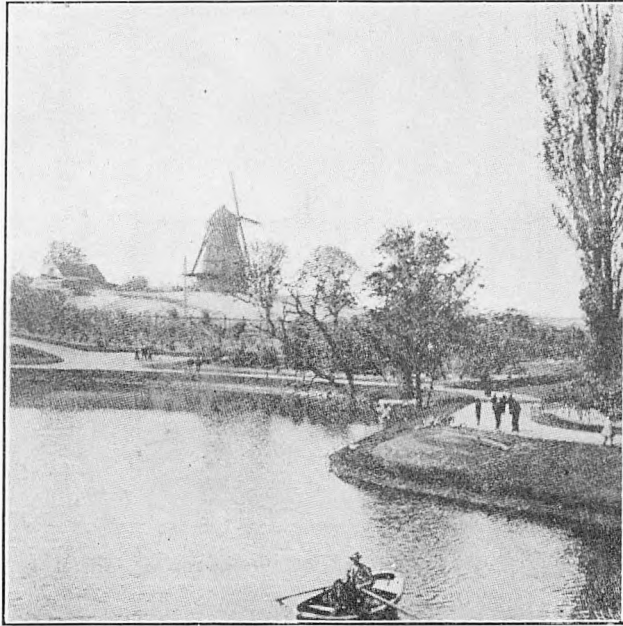
Charles Haugbøll.

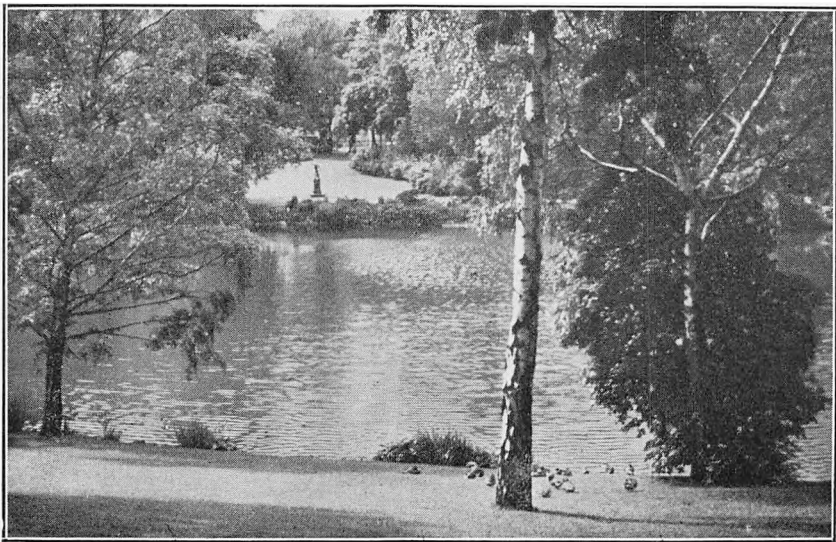
Parti fra den gamle Voldgrav. Broen er Teglgårdsbroen, der førte over Voldgraven ud for Teglgårdsstræde.

Parti fra den ny anlagte Ørstedspark taget fra Skt. Peders Mølle paa Helmers Bastion (1882).

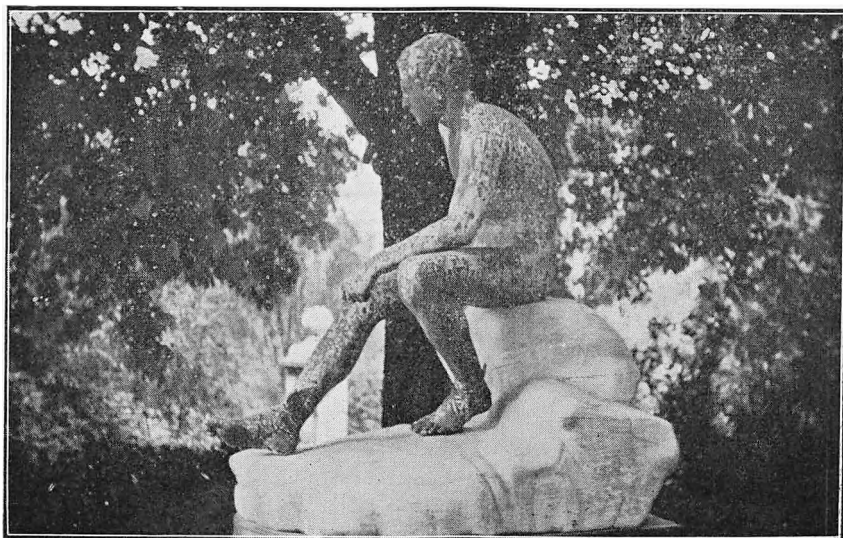
Ørstedsparken i 1884, med Skt. Peders Mølle i Baggrunden paa Helmers Bastion.

Parti taget fra Nørrevoldside. Figuren er Satyren med Klangbækner.

Parti fra Indgangen ved Gyldenløves og Farimagsgade. Figuren er Satyren med Klangbækner.

Den hvilende Hermes (hellenistisk).

Den belvederiske Apollon. (hellenistisk.)

Satyrdrengen. (hellenistisk.)

DE GAMLE VOLDE

Det er vist kun faa, der tænker over, at her hvor nu Ørstedsparkens Træer breder sine skyggefulde Kroner, sloges Reveillen i vore Bedsteforældres Barndomsdage. Og at den smukke Sø, der nu om Vinteren er Tilflugtssted for Byens Svaner, allerede paa Absalons Tid dannede Byens naturlige Værn mod Landsiden. Meget har forandret sig siden Absalons Dage, kolosalt meget. Men den største Forandring med Byens Fysiognomi er dog foregaaet i de sidste 75 Aar. For 75 Aar siden var vor Hovedstad jo ikke for andet at regne, end en stor Provinsby, godt og vel saa stor som Aarhus er nu. Den Gang var Provinsbyerne forholdsvis større end Hovedstaden, hvilket maatte søges i den Hæmning, Voldene efterhaanden var blevet for Hovedstadens Udvikling. Derfor kom det sikkert ogsaa som en stor Befrielse for mange af Datidens fremsynede Mennesker, da Voldenes Sløjfning endelig stod foran sin Realisation. Men trods denne stærkt paakrævede Udvidelse af Byen, saa rasedes der dog meget stærkt mod Nedlæggelsen af Københavns ældgamle Befæstning, og mange Borgere har sik-

kert med Sorg i Hjertet og Harme i Sind konstateret Demoleeringsarbejdet; thi Voldene var virkelig vort hjemlige „Fontainebleau“ — — — alle Københavnernes Ynglingspromenade.

Fæstningsanlægget, der i sin sidste Form var anlagt under Frederik d. III, havde været tilsmilet af en gunstig Skæbne, idet det aldrig havde været Genstand for nogen langvarig Belejring, hvilket sikkert i ikke ringe Grad vilde have beskadiget Voldenes Træbeplantninger. Takket være denne milde Skæbne kunde Beplantningerne i Ro og Fred vokse sig kraftige og smukke og i væsentlig Grad bidrage til, at Voldene blev Borgernes Hjertebarn.

Englændernes Angreb paa København i Aarene 1801 og 07 viste mere end tydeligt nok, at Befæstningen ikke mere var tidssvarende. Og enten det nu skyldtes denne Vished om Voldenes Uduelighed, eller de enevældige Kongers Liberalitet, saa blev visse Dele af Voldene den københavnske Befolknings Promenade. At et militært Anlæg saaledes blev stillet til Offentlighedens Raadighed, var jo noget aldeles uhørt i hine Tider, og intet Under, at Borgerne skulde vide at tage sig denne Begunstigelse til Indtægt i fuldeste Maal. Det har sikkert ogsaa været en prægtig Spadserevej under de mægtige og smukt udviklede Kroner. Udsigten over det frodigt bevoksede Glasis og den blanke Statsgrav har ogsaa ejet en egen betagende Skønhed.

I det store og hele var Voldene til almindelig Fryd for alle, selv om de „dannede“ ikke følte sig helt tilfredse. De generedes af Skildvagter, af Kanoner, Fyrgab og Brystværn. Anlægget var jo endnu ikke nedlagt, det var dog, naar alt kom til alt, et Fæstningsværk. Desuden ødelagdes deres sensible Nerver af Trommeslagernes Øvelser, ligesom Synet af Tiggerne var dem ubehageligt. Endnu en Ting har sikkert generet det gode Borgerskab: nemlig, at der ikke maatte ryges Tobak paa Voldterrainet.

Et af de første Tegn paa og Autoriteternes Erkendelse af, at Voldene var ubrugelige som Fæstningsværk, var vel nok, at Georg Carstensen fik Lov til i 1843 at anlægge „Københavns Sommertivoli“ paa Vestre Glasis.

Faa Aar senere, i 1856, paabegyndtes Sløjfningen, foreløbig med Nedbrydningen af de gamle Byporte — Vester, Nørre-

og Østerport, og hermed var Voldene fuldstændig uden Betydning for Byens Forsvar og stod nu kun som et historisk Minde. Ved Nedrivningen af Portene fremkom der jo nogle Afbrydelser i Voldpartiet, men disse „Gab“, som de kaldtes, blev lukkede med nogle Jernbroer, og den, der fik Plads over „Nørrevolds Gab“, blev kaldt Frederik d. VII's Bro. I Aaret 1859 aabnedes saa atter Adgangen til Voldene i en endnu større Udstrækning end tidligere.

Ved Anlæggelsen af Tivoli var der altsaa skabt et Præcedens for, at en Fæstnings Glasis, med nogle enkelte selvfølgelige Ændringer, kunde benyttes som Park. Det ligger derfor nær at antage, at Tivoli ved sit vellykkede Eksempel har bidraget til, at Tanken om at reservere nogle af de indvundne Arealer til Haveanlæg er fremkommet.

BEBYGGELSESPLANERNE

Kommunen overtager Fæstningsterrainet.

Efterhaanden opstod den Tanke at realisere hele Fæstningsterrainet, og den 22. April 1865 fremsættes i Forbindelse hermed fra Krigsministeriet en Bebyggelsesplan, hvori det bl. a. hedder:

„I deres nuværende Skikkelse og Sammenhæng vilde Københavns Volde ikke kunne bevares, uden i høj Grad at hæmme Samfærdselen mellem den indre By og det nye Kvarter. Man maatte i hvert Tilfælde gennemskære Voldene paa mange forskellige Steder. Men derved vilde Voldpromenaden tabe sin Karakter af en bekvem sammenhængende Promenade, idet de Spadserende idelig maatte stige op og ned. Endnu en Omstændighed vilde berøve Voldpromenaden meget af dens Værd, den nemlig, at den frie Udsigt over Omegnen gaar tabt, naar Terrainet umiddelbart udenfor bebygges. Øjet vilde da udenfor, som nu indenfor, møde Husene i Højde med 3. Etages Vinduer. Skulde Voldene bevares for de Spadserende, maatte tillige Gravene bevares, og Fæstningsterrainet omdannes til en Række Haveanlæg, adskilte ved Forbindelsesveje mellem de to Dele af Byen, omtrent en paa hver 200 Alen. Denne Løsning vilde kunne give smukke Anlæg, men ved saaledes at be-

vare et bredt ubebygget Bælte vilde man, til Skade for Udviklingen, skabe 2 Byer, i Stedet for at give den ældre By en umiddelbar Udvidelse. En saadan Løsning er saa meget mindre tilraadeligt, som Søerne tæt udenfor danner et andet Bælte. Det maa derhos erindres, at for hver 100 Kvadratalen Byggegrund inden for Søerne, som unddrages Bebyggelse, tvinger man omtrent 30 Mennesker til at tage Bolig i Forstæderne. Vel kræver Hensynet til sanitære Forhold, saavel i den ældre By som i det nye Kvarter, at man ikke for stærkt sammentrækker Bebyggelsen; men ved Bevaring af Volde og Grave paa den antydede Maade vil dels for megen Plads ofres — til Skade for de communale Forhold og til Tab for Statskassen — — —, dels vilde der vindes meget mindre i sanitære Henseende, end ved den af Comisionen paatænkte Ordning.“

Denne gik ud paa at bevare enkelte Dele af Volden, som Tivoli, Helters Bastion (Aborreparcken) og Pladsen til den Botaniske Have.

I Begyndelsen af Aaret 1866 fremsætter Professor Meldahl i Ill. Tidende et detailleret Forslag, ledsaget af en Tegning. Forslaget gaar ud paa at omdanne hele Voldterrainet til et Parkbælte i hele dets Længde. Dette Forslag gav Anledning til en livlig Diskussion om Terrainets Bebyggelse, og det var ikke faa Bebyggelsesplaner, der ved denne Lejlighed saa Dagens Lys.

Loven af sjette Juli 1867 bestemmer, at en Del af Fæstningsterrainet (Sjællandssiden) kan overgaa til Københavns Kommune. I samme Lov er Principperne for Bebyggelsen fastslaaet. Denne Bebyggelsesplan blev godkendt Aaret efter den 30. Oktober af Kommunen. Man var nu naaet til, at Forhandlingerne skulde begynde, hvorfor Regeringen nedsatte et Udvalg den 13. Januar 1869, som kom til at bestaa af General Dreyer og Etatsraaderne Linnemann og Leog. Fra Kommunens Side bestod Udvalget af Etatsraaderne Gammeltoft og Ehlers, Højesteretsadvokat Henrichsen, Proprietær Wolfhagen og Borgerrepræsentationens Formand, Tørermester Kayser. „Fæstningsudvalget“, som dette blandede Udvalg kaldtes, førte Forhandlinger til Oktober s. A., og naaede i denne korte Tid at fylde syv store Protokoller, foruden en ret omfangsrig Korrespondance. Og endelig den 29. Oktober 1869 underskrives Kon-

trakten, hvorved Kommunen for en kontant Sum af 360,000 Rigsdaler (720,000 Kr.) og Afstaaelse af nogle Indtægter overtager Fæstningsterrainet.

I Kontraktens Paragraf 3 forpligtiger Kommunen sig til at projektere mindst 300,000 Kvadratalen af det erhvervede Areal til Parkanlæg. I disse 300,000 Alen var Ørstedsparken ikke projekteret, idet dette Areal var bestemt til høj Bebyggelse.

Den kontante Sum paa de 360,000 Rd., som Kommunen skulde udrede for Erhvervelsen af Fæstningsterrainet, skulde betales i de paafølgende 10 Aar, 1870—79 incl., med 18,000 Rd. halvaarlig, og det første Afdrag skulde betales den 30. Juni 1871, endvidere skulde der ikke betales Renter af de tilbageblivende Afdrag.

Yderligere maatte Kommunen fra 1. Juli 1870 for bestandig give Afkald paa nedennævnte aarlige Ydelser fra Statskassen, nemlig:

1. Klasselotteriafgiften til Fattigvæsnet.....	18,000 Rd.
2. Assistentshusafgifter	1,000 -
3. Havne-, Accise og Lastpenge	500 -
4. Kortstemplingspenge	320 -
5. Godtgørelse for Concumtion	1,692 -
6. Godtgørelse for Accise	5,640 -
7. Godtgørelse for Lastpenge og Vinterhavnepenge	500 -
8. Teaterafgifter	1,000 -
9. Landetatens Bidrag til Fattigvæsnet	2,672 -
10. Søetatens Bidrag til Fattigvæsenet	5,505 -

Ialt 39,829 Rd.

Endvidere skulde Kommunen fra 1. Juli 1870 udrede 6,000 Rd. til „Det kgl. Opfostringshus“.

Kontrakten blev underskrevet den 29. Oktober 1869 af W. Raastoff og Gammeltoft, med Nielsen og C. S. Henrichsen som Vidner. Og hermed var Københavns gamle Befæstning blevet Byens Ejendom.

Allerede den 14. Februar Aaret efter nedsatte Borgerrepræsentationen et Udvalg, der i Enkelthederne skulde udarbejde Planer til Bebyggelse og Anlæg af det nyerhvervede Areal. Udvalgets Medlemmer var: Højesteretsadvokat C. S. Henrich-

sen, Etatsraad og Professor Meldahl, Tømremester Kayser, Professor J. D. Herholdt og Generalmajor Carol.

Der er ingen Tvivl om, at Professor Meldahl var den rigtige Mand til dette Udvalg, han havde jo allerede tidligere vist sin Interesse for Voldterrainet, med den tidligere omtalte Plan. Og man kan sikkert spore hans Arbejde deri, at de til Park udlagte 300,000 Kvadratalen blev fordoblet, saaledes at der nu, indbefattet Tivoli blev 660,000 Alen.

Den Bebyggelsesplan Udvalget udarbejdede blev stadfæstet af Kongen den 25. September 1872. I denne Plan er for første Gang „Ørstedsparken“ projekteret og kaldes „det til Park udlagte Terrain mellem Gyldenløves og Ahlefeldts Bastioner.“

Straks efter Overtagelsen paabegyndtes Demoleringsarbejdet og de fornødne Pengemidler stilledes til Raadighed gennem to Bevillinger i Borgerrepræsentationen. Den ene paa 1200 Rd. „til Udførelse af Arbejder ved Udarbejdelse og Gennemførelse af Forslag til Terrains Bebyggelse.“ Den anden paa 100,000 Rd. til forskellige Jordarbejder, „der ville blive nødvendige at foretage naar Terrainet mellem Botanisk Have og Parkanlægget ved Hahns Bastion (Ørstedsparken) skal gøres i Stand til Bebyggelse.“ I Anledning af disse Bevillinger ansøgte Magistraten Indenrigsministeriet om, at disse to Beløb maatte afholdes af „Staden Københavns Laan af 1869,“ hvilket blev bevilget under Skrivelse af 10. August 1872.

PARKEN ANLÆGGES

Nu ejede Byen Arealerne og de fornødne Pengemidler til at deres Bebyggelse var sikrede. Arbejdet med at regulere dette store Terrain paabegyndtes da ogsaa straks. Med Hensyn til Ørstedsparken, da laa Arbejdet helt stille, men der skulde pludselig komme Gang ogsaa i denne Del af Volden.

Paa Borgerrepræsentationens Møde den 25. Oktober 1875, fremkom Kommiteen, der havde til Opgave, at rejse et Monument for H. C. Ørsted, med en Begæring om at det maatte faa Plads paa Hahns Bastion. Under den Debat, der fulgte efter Begæringen, mente en Opponent, at det vilde være skrækkeligt, om Parkanlægget saa skulde komme til at hedde „Ørsted-Park“ af hvilken Grund han anbefalede, at man forkastede Forslaget.

Da han var alene om sine Anskuelser, vedtoges Forslaget. Samme Dag var Forslag om en midlertidig Regulering af Parken til første Behandling og fremskyndet af den snarlige Opstilling af Ørstedsmonumentet, kom Forslaget allerede til anden Behandling den 8. November samme Aar. Fra Magistraten var der fremsat Forslag om en Bevilling paa 62,000 Kr., men Professor Meldahl fremkom med en Ændring hertil, saaledes at Beløbet blev paa 30,000 og saa skulde der kun foretages den mest nødvendige Regulering nu og afvente en nærmere detailleret Plan saa snart Østedsmonumentet var opstillet. Meldahls Forslag blev vedtaget og Arbejdet, der nærmest bestod i Opfyldning af Stadsgraven, paabegyndtes.

Haveinspektør H. A. Flindt havde faaet det Hverv at udarbejde en Plan til Parken. Opgaven var stillet ham med den bestemte Betingelse, at der skulde bevares saa meget af den gamle Beplantning som det paa nogen Maade var muligt; thi man ønskede snarest at give Byens Borgere en Erstatning for de nedlagte Volde, derfor kunde det ikke nytte at anlægge en Park, som skulde bruge 20 Aar for at vokse til.

Om nu Flindt har følt sig irriteret over den Beplantning, der allerede fandtes, er ikke godt at vide, men han indsendte ikke mindre end fire Planer uden Bebeholdelse af den gamle Beplantning. Han maatte da ogsaa lide den Tort, at baade Fæstningsudvalg og Magistrat afviste dem, hvorimod en ny og femte blev godkendt af de to ovennævnte Institutioner og forelagt Borgerrepræsentationen og vedtaget af samme den 11. December 1876, ved hvilken Lejlighed ogsaa de fornødne Pengemidler blev bevilget.

Omkostningerne var anslaaet til ialt 160,000 Kr., 122,000 til Afgravning og Paafyldning i Anledning af Terrainets Regulering, samt til Anbringelse af en Bro over Stadsgraven. 30,400 Kr. til Beplantning, Reoling, Gange m. m., 7,600 Kr. skulde anvendes til Inventaret, Honorar etc. etc. I denne Sum var ikke medregnet Udgifterne til Indhegningen, men de 30,000 Kr., der tidligere var bevilget, blev selvfølgelig fradraget, saaledes at denne Bevilling kom til at omfatte 130,000 Kr. Endvidere oplystes ved samme Møde, at en Lensgreve, der ønskede at være anonym, havde tilbudt at forære en Del Planter til Anlægget. Dette Tilbud blev modtaget med Glæde.

Det er desværre umuligt at afgøre, hvilken af de fem Planer, der var den smukkeste og mest praktiske, da de fire kasserede ikke findes mere paa noget offentlig tilgængeligt Sted. Derfor kan vi heller ikke afgøre, hvad der har foranlediget Flindt til, trods den givne Bestemmelse, at udarbejde fire forskellige Planer, hvor han jo havde set helt bort fra den eksisterende Beplantning.

I de følgende tre Aar blev Parken anlagt, og det store Reguleringsarbejde blev udført af Entreprenør Christian Ambt, der bl. a. fik gennemført, at Jernbroen fra „Nørrevolds Gab“ blev anbragt over det Stykke af Stadsgraven, der nu er omdannet til Sø. Først i Oktober er Parken færdig og det overdrages til Gartner Høeg Hansen at lede dens Pasning og Tilsyn.

Den 27. Oktober ved Afsløringen af L. N. Hvidts Buste aabnedes Parken for Offentligheden og København var et smukt Anlæg rigere.

FAGFOLKS UDTALELSER OM ANLÆGET

De Udtalelser af Fagfolk som nedenfor vil blive gengivet er alle hentet fra Tidsskriftet „Forskønnelsen“ i hvis 9. Aargang der har været ført en Diskussion om Byens Parker.

„Skal man nævne en Park, som er klart og godt indpasset i Byomgivelserne, saa maa det blive Ørstedsparken. Den er godt fældet ind mellem Gade og Grøntorv, og den er fortræffeligt samlet om sit Vandbassin.“ (Docent P. Johansen.)

Her er en anden Bedømmelse, som imidlertid ikke lader de opstillede Statuer vederfares fuld Retfærdighed.

„Ørstedsparken er et udpræget landskabeligt Anlæg. Jordformationens bløde, bugtede Linier hører til vor danske Natur og kræver de krumme Gange, Plantningerne er uregelmæssige, snart som Krat og snart som Skov og indrammer herlige Perspektiver med store Græsflader, *hvor desværre de mange Billedhuggerarbejder træder forstyrrende frem; thi kun meget faa af dem er anbragt paa passende Steder.* Et nævneværdigt Særpræg for Ørstedsparken er ogsaa de Stemninger, som Solens Lys i Sommer og Efteraarsaftener kan fremkalde i mange af Perspektiverne.“ (Aage Hansen.)

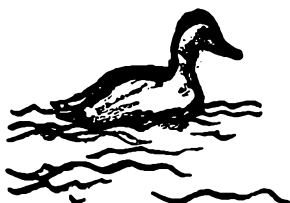
Den efterfølgende Bedømmelse er af en noget anden Art.

„Man gik vist her noget for radikalt til Værks med at udslette Terrainets skarpe Vinkler og ved den grundige Omdannelse blev det vel ogsaa nødvendigt at fælde flere af de gamle Træer end godt var. Resultatet er blevet en sirlig Have, smuk, hyggelig og vel vedligeholdt, men uden noget iøjnefaldende Særpræg. Der findes Haver af lignende Art ved flere Herregaarde rundt i Landet.“ (anonym)

Og endelig den sidste Bedømmelse, der netop fremhæver Parken som det Sted hvor Voldenes Karakter træder stærkest frem.

„Med Hensyn til Terrainet har Hovedstadens Parker haft yderst gunstige Vilkaar at gaa ud fra (undtagen Fælledparken). Som Regel er de gode Vilkaar ogsaa godt benyttede. Men Behandlingen og Vedligeholdelsen kunde godt tyde paa, at Sansen for Terrainets Betydning som Hovedfaktor i Tidens Løb er sløvet noget. Man værner ikke mere om de ypperlige Værdier i det gamle Voldterrain, som havde man glemt hvor betydningsfuldt det er for Øjet at kunne føle de hele, plastiske Flader i Voldskraaningerne eller de ubrudte bølgende Former i de liggende Flader. Atter her staar det bedst til i Ørstedsparken. Ganske vist er Hahns Bastion svunden ind til en karakterløs Høj, dækket af karakterløse Busketter og Blomsterbede, men iøvrigt er Terrainet godt herinde, baade i Brinkerne ned mod Vandet, i den store Plæne, hvor „den døende Galler“ staar, og navnlig i den pragtfulde bredt rundede Skraaning inden for Indgangen ved Teknisk Skole. Dette glatte fast formede Plan, der følger sig saa ypperligt om Vandet, med sit kort klippede Grønsvær, er det en Fryd for Øjet, ligesom at „føle“ hen over.“ (Uden Navn.)

I Aarene 1900—01—02—03 førtes i Borgerrepræsentationen en ret omfattende Debat om Byens offentlige Parker og Anlæg, baade de gamle og dem der i de nærmeste Aar vilde blive anlagt. Ved denne Lejlighed nævnedes Ørstedsparken som et kunstnerisk Pulterkammer!

NOGLE NOTER OM PARKEN

Ørstedsparken blev anlagt paa det højeste og smukkeste Parti af Volden, og den strækker sig fra Vest til Øst over „Helmers-, Gyldenløves-, Hahns og Ahlfeldts Bastioner.“ „Helmers Bastion“ var beliggende ud for Jarmers Taarn. Den for nogle Aars siden nedlagte Aborrepark, var netop anlagt paa selve Bastionen. „Gyldenløves Bastion“ har ligget lidt til højre for Parkens nuværende Indgang ved Nørrevold. Som andet Steds nævnt er Højen hvorpaa Ørstedsmonumentet er opstillet, en Rest af „Hahns Bastion“. Her har tidligere, ligesom paa „Gyldenløves Bastion“, ligget en Mølle, der bl. a. har tilhørt en Hr. Charstensen, samme Charstensen havde i en Periode, i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede, en Del Kalamiteter med den Tids Bygningsautoriteter angaaende sine Møllebygninger og deres Omforandringer. „Ahlfeldts Bastion“ har ligget, hvor nu Ahlfeldtsgade er anlagt og til denne Bastion knytter sig kun, at Hofhusholdningen i en Tid har anvendt den som Iskælder.

To Dage før Parkens Aabning, den 25. Oktober, anmodede Magistraten Københavns Politidirektør om at faa et specielt Tilsyn med Parken, hvilket blev bevilget. Parken fik altsaa sin egen Politibetjent foruden de allerede ansatte Opsynsmænd. Men det viste sig snart, at Polititilsynet var overflødigt. Publikum forstod fuldtud at skatte dette nye Anlæg. Og den 3. December samme Aar, modtager Magistraten fra Politikammeret en Meddelelse om, at den faste Post i Parken er

inddraget, „da det skønnes ikke at være nødvendigt; thi der er jo et særligt Tilsyn foruden.“ Dog skulde Parken tilses af og til i den Tid den var aaben. Og i Politiets Dagsbefaling for 3. December 1879 paalægges det Posterne 8 og 12, til enhver Tid at yde Parkens Opsyn den fornødne Hjælp, ligesom det ogsaa paalægges dem til Stadighed at tilse Parken.

Som tidligere nævnt blev Tilsyn og Pasning overdraget til Høeg-Hansen. I samme Skrivelse, der er dateret den 16. Oktober 1879, meddeles det ham, at hans Opsynsmænd er: A. Hansen, Larsen og C. F. Kjerstrup. Ved denne sidstes Ansættelse knytter der sig en særlig tragisk Historie. — En Historie, der fra først til sidst staar i nøje Forbindelse med hele Fæstningsterrainet og dets Overdragelse til Kommunen. Nedenfor gengives et af Kjerstrup skrevet Brev, der klart og tydeligt fremstiller hele Sagens Forløb.

„Højvelbaarne Hr. Konferensraad, Borgmester E. C. Ehlers, Ridder af Dannebrog, Dannebrogsmænd p. p.

I Anledning af D. Hvbhds. almindelig bekjendte Liberalitet, vover jeg ad denne Vej at henvende mig til Hr. Konferensraaden med Bøn om Deres Høje Bevaagenhed.

Som maaske Hr. Konferensraaden bekjendt, drev jeg i Forening med en nu afdød Broder, en meget betydelig Steen og Billedhuger Forretning paa Nørrebro 6, Hjørnet af Kjerlighedsstien (Kellermans Tømmerplads) (nu Søtorvet) — indtil Januar 1870, da vi paa Grund af Expropriation af Demarkations Terrainet herom Staden, blev udsat i Utide af vort retmæssigt Lejede, og trods Loven af 6. Juli 1867, der siger, at enhver Lejer der skal fraflytte sit Lejede i Utide skal have en passende Godtgørelse af —, saa blev jeg tilstaaet en Godtgørelse af 10, er Ti Rigsdaler Rigsmønt for i Utide at fraflytte en Plads med Skure og Værksteder til en aarlig Leje af 500 Rdlr. med et Lager af ca. 100 Stkr. større og mindre Steen, Gravmonumenter, Plader, Karme o.s.v. til en Verdi af mindst 8000 Rdlr. foruden for over 2000 Rdlr. raae Materialer, Steenblokke og Plader, hvoraf en eneste Blok vejede over 70 Skipund (11,200 kg.) og som ikke kunde flyttes for hele Godtgørelsessummen. Dernæst nedbrød de Tagene og Vægge der beskyttede min hele Ejendom og hvad der ikke blev ødelagt

derved, blev det ved den hurtige Bortflytning og ved at henstaa paa en aaben alfar Vej i over 3 Maaneder, hvor det var udsat for al Ødelæggelse.

Ved denne Lejlighed blev vi aldeles ruinerede, og blev i 1873 nødsagede til at opgive vore Boer som Fallit; jeg har siden den Tid fristet en meget kummerlig Tilværelse, og paa Grund af Gigt ikke kunnet ernere mig og Familie ved det Fag jeg har ofret mig til, da jeg ikke kan udholde at staa i længere Tid eller ligge i een Stilling, men derimod har maattet søge mit Erhverv paa forskellige Maader som til Eksempel: Opsyn, Indkasator v.a.b., som hoslagte Atest fra Inspektoratet for de offentlige Haver udvise.

Af ovenstaaende Grunde vover jeg at henvende mig til D.Hvbhd., der er saa meget formaaende, at forunde mig en eller anden underordnet Tjeneste, hvorved jeg kan friste Livet, saasom en Plads ved det nye Parkanlæg, det nye Kvægtorv, en Budtjeneste eller hvad der ellers maa behage Hr. Konferensraaden.

D.Hvbhds: højtærede og venlige Svar udbeder jeg mig Tilladelse til at afhente og vover at vedlægge nogle Anbefalinger fra hæderlige Mænd.

Kjøbenhavn d. 1. September 1879.

Underdanigst
C. F. Kjerstrup.

Hans Højvelbaarenheds Liberalitet, gav sig altsaa Udslag i at denne Mand fik en „underordnet“ Stilling. En efter vor Opfattelse meget ringe Erstatning for den ham overgaaede Skade.

Den 12. Juli 1880 vedtog Borgerrepræsentationen efter Indstilling fra Magistraten at kalde Parkanlægget for Ørstedsparken (!) — Det skrækkelige var sket.

Oprindelig var der kun tænkt at anbringe tre Indgangsporte og ved hver af disse skulde der opstilles en Opsynsmand, hvis fornemste Opgave det var, at overvaage, at ingen løsgaaende Hunde slap ind i Parken. Sikkert et meget brydsomt Arbejde, da der jo uhyre let, i et ubevogtet Øjeblik kunde slippe en af disse uvelkomne Gæster ind, hvorefter den vilde Jagt gennem Parkens Gange begyndte. Da der imidlertid blev taget anden Bestemmelse angaaende den Thepavillon, der skul-

de have dannet den fjerde Indgang, og en almindelig Indgangs-
port blev opført i dens Sted manglede man jo en Opsynsmand
til denne Port. For at komme ud af den øjeblikkelige Forlegen-
hed laante man en Mand fra „Østre Anlæg“ og gav ham Plads
ved Porten paa Hjørnet af Farimagsg- og Ahlfeldtsgade. Efter
den Tid har denne Port aldrig heddet andet end „Østerport“
blandt Parkens Arbejdere og Funktionærer.

Det smukke Stenparti, der findes ved Søens vestlige Del paa
Bredden ud mod Farimagsgade, er af en nyere Dato. Det er
anlagt i Aarene 1915—16, foranlediget af de mange Sten der
fremkom, da Boulevardbanen blev anlagt. Det var nemt og
hurtigt at faa transporteret Stenene ind i Parken og ringe
Ulejlighed med at faa dem arrangeret, hvorfor hele det smukke
Arrangement kun har kostet nogle faa hundrede Kroner.

I en Skrivelse til Borgerrepræsentationen den 14. Juli 1919
anmodede Socialdemokratisk Forening 3. Kreds om at faa an-
lagt en Legeplads paa Nørre Vold mellem Teglgårdstræde og
Larslejstræde. Magistraten mente ikke, at det var et helt ufar-
ligt Sted for Børn at opholde sig, der tænktes særlig paa den
stærke Trafik, hvorfor Magistraten foreslog, at der i Stedet
blev indsat en Laage i Gitteret til Ørstedsparken, saaledes at
Kvarterets Børn kunne benytte Parkens Legeplads.

INDHEGNING OG PORTE

Det vilde være baade Synd og Skam, hvis et saa smukt Anlæg som Ørstedsparken skulde have haft en Indhegning, der ikke stod i Forhold til dens harmoniske Skønhed. Men det skal siges, at saavel Park som Indhegning er saa nøje knyttet sammen, at de danner et fuldendt Hele. Det er ikke en tilfældig Situation, at man, som i „Østre Anlæg“, træder ganske umotiveret ind i Parken. Det at træde ind i Ørstedsparken er i sig selv en Oplevelse, den gør simpelt hen Fordring paa ens Opmærksomhed. Man kan ligefrem sige, at Parken kommer een i Møde, og det tør vel nok siges, at Indhegningen — det elegante Smedejernsgitter og de fire Kalkstenspartier — har en ikke ringe Andel i dette.

Hele Indhegningen er udført i 1880 og Tegningerne hertil er udarbejdede af Arkitekt J. D. Herholdt, hvilket han blev anmodet om i Begyndelsen af Aaret 1878. Det var først Meningen at opstille tre Indgangsporte og ved den fjerde (Hjørnet af Nørrevold og Gyldenløvesgade), at opføre en Pavillon eller Beværtningsbygning. Men den Tanke er saa at sige blevet kvalt i Fødslen; thi den 28. Marts samme Aar foreslaar Magistraten til Borgerrepræsentationen at indhegne Parken med et Smedejerns-Gitter og nogle passende Indgange, der tales slet ikke om nogen Pavillon. Forslaget kom til Behandling den 29. April, og ved 2. Behandling den 6. Maj vedtoges det at bevilge 83,700 Kr. til Indhegningen, dog bestemtes det, at der midlertidig skulde opsættes en interimistisk Indhegning af Træ paa Strækningen langs Ahlefeldts- og Gyldenløvesgade, da Terrainet paa disse Steder var meget stærkt opfyldt og der var derfor Grund til at tro, at det i Løbet af

nogle Aar vilde falde yderligere sammen. Dette Naturhegn er først fornyet for faa Aar siden. Ved Grønttorvsurolighederne i 1920 gik det stærkt ud over dette Hegn, idet de enkelte Staver blev revet af og i stor Udstrækning anvendt som Knipler.

Smedejernsgitteret er opstillet af Anker Heegaard, hvorimod Træhegnet er opsat af Tømremester C. Jacobsen og kostede 6 Kr. pr. løbende Meter.

Kalkstenen til Portpartierne er hentet i Faxe og kostede opstillet 15,637,60 Kr. Af Borgerrepræsentationens Forhandling fremgaar det, at der har været nogle Forsinkelser med dette Arbejde; thi et Medlem forespørger, hvad Grunden til Forsinkelsen er. Og som Bevis for, at Arbejdet kunde have været færdigt, oplyser han, at paa en Grund i Nærheden var en Bygning blevet nedrevet, et 5 Etages Hus opført og allerede været beboet i over 2 Maaneder! Det viste sig, at Forsinkelsen skyldtes Mangel paa Stenhuggersvende, et for 1933 ukendt Begreb.

Selv om det var Arkitekt Herholdt, der havde givet Tegningerne til hele Indhegningen, blev det dog en anden, der fik Tilsynet med Arbejdet. Grunden var, at Borgmester Ehlers blandede sig i hans Arbejde, „indtil de mindste Enkeltheder“, hvilket efter Herholdts Mening var „for meget af det Gode“. Og i en Skrivelse, dateret 25. Marts 1879, anmoder Herholdt Udvalget om at blive fritaget for sit Arbejde, hvorefter dette overdrages til en Arkitekt Frederiksen.

Men Arbejdet er trods alt Herholdts, og derfor vil vi alligevel mindes ham som Skaberen af den værdige Ramme, Parken har faaet.

FIRE BIOGRAFIER

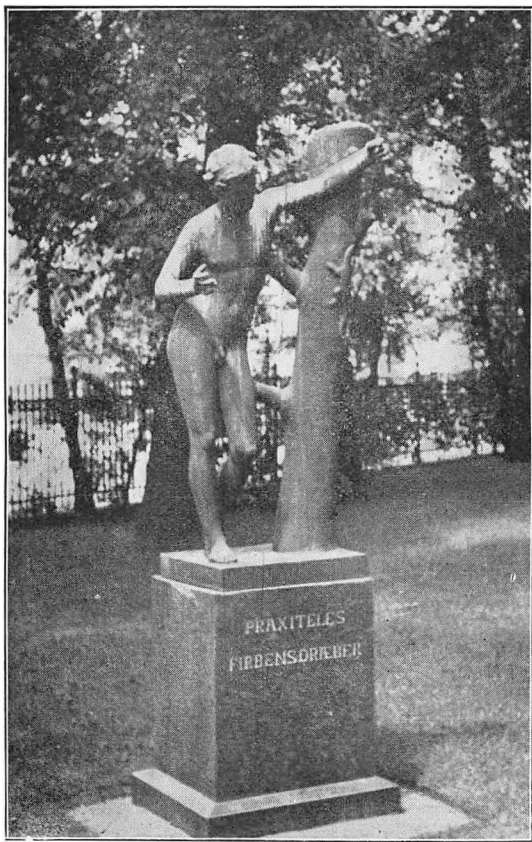
Det vil være paa sin Plads at omtale de fire Mænd, der har haft den største Indflydelse paa Anlæggelsen af Parken.

Professor Meldahl

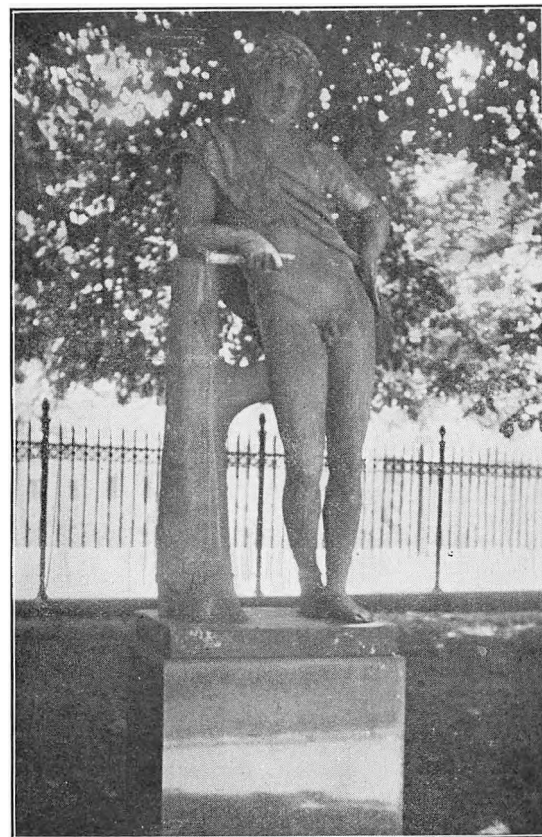
maa staa som den egentlige Skaber af Ørstedsparken, selv om han saa ikke direkte har gjort sin Indflydelse gældende paa selve Udformningen af Parkanlægget. Det afgørende for ham var, at København fik saa mange Parker som muligt, saa maatte andre om selve Anlæggelsen.

Ferdinand Meldahl, der var Arkitekt, er født den 16. Marts 1827 og død den 3. Februar 1908. Han kom først i Lære som Former i Faderens Jernstøberi, men afbrød denne og gik i Murerlære og blev Svend i 1844. Samme Aar begyndte han paa Kunstakademiet. Derefter rejser han til Tyskland for at studere Scheikel og opførte 1848 sin første selvstændige Bygning, Herregaarden „Öya“ i Skaane. Deltager senere som Frivillig i Felttoget i Slesvig i 1848.

Paa samme Tid vandt han Akademiets to Sølvmedailler og i 1851 og 53 henholdsvis den lille og store Guldmedaille. Han rejser det meste af Europa rundt paa Akademiets Stipendium. Og nu følger de travle Arbejdsaar, hvoraf hans Hovedarbejder maa regnes at være Genopbygningen af Frederiksborg Slot og Fuldførelsen af Marmorkirken. I 1864 bliver han Professor i Bygningskunst ved Akademiet og tillige dets Di-

Fibensdræberen. (Praxiteles.)

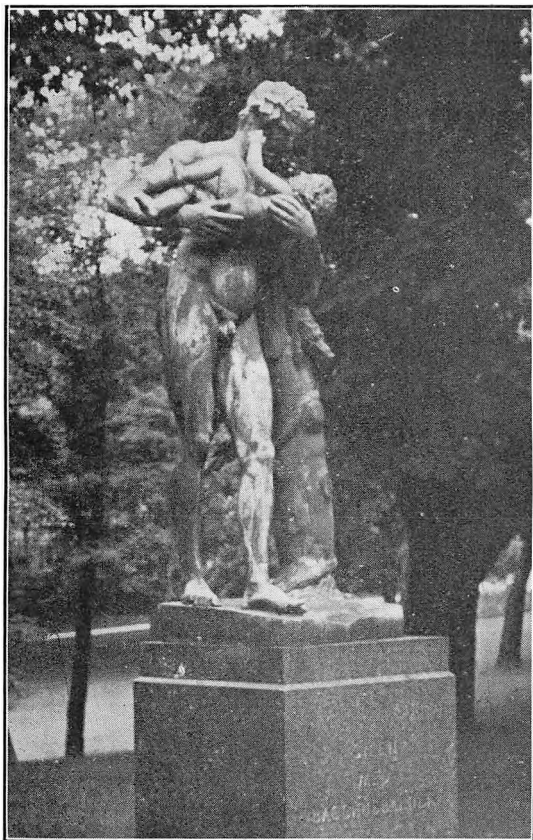
Hvilende Satyr. (Praxiteles.)

Satyr med Klangbækner (hellenistisk)

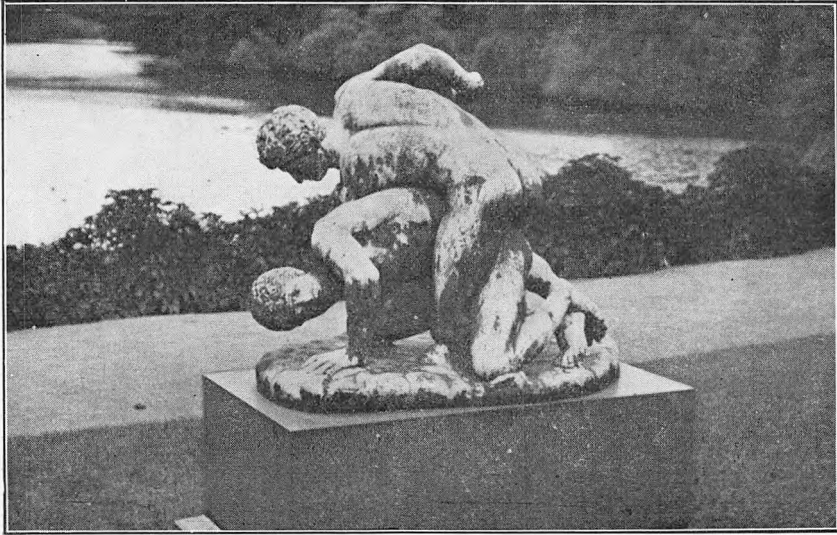
Diskoskasteren. (Myron.)

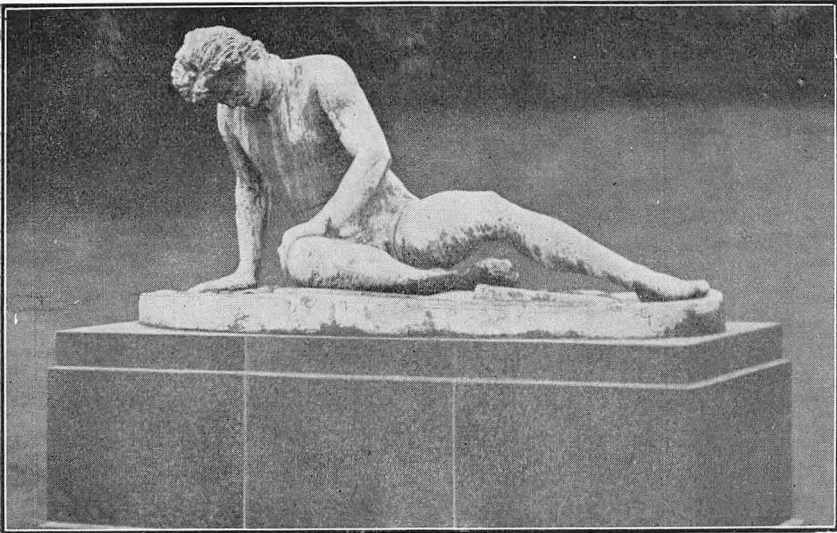
Silén med Bacchusbarnet (hellenistisk)

Satyr med Bacchusbarnet (hellenistisk).

Bryderne (hellenistisk).

Den døende Galler (Pergamon).

rektør fra 1899—1902, i hvilken Tid han administrerer dette med megen Dygtighed. Han tog sig ivrigt af Undervisningen, forøgede Biblioteket, ansatte Docenter i Lærerfagene. I 27 Aar var han Medlem af Borgerrepræsentationen, og det er i denne Egenskab, han faar Indflydelse paa Ørstedsparken. Han er ogsaa Forfatter til en Række større Værker, bl. a. Kunstakademiets og Udstillingsfondets Historie. Trods sin store Dygtighed ejede han dog ikke kunstnerisk Evne nok til at danne Skole, men selv om han paa en Maade led Nederlag i sin Kunst, kan man dog alligevel glæde sig over hans Arbejder paa mange Omraader. Udformningen af Gammelholm-Kvarteret, Langelinie, Søtorvet, skyldes ham og kunde vel næppe gøres bedre af nogen dalevende Arkitekt. Men det er dog først og sidst som Skaber af Ørstedsparken, at vi mindes ham her.

II.

Eduard Didrik Ehlers

var den Mand, der i sin Egenskab af teknisk Borgmester, havde det øverste Tilsyn med Anlæggelsen af Parken. At han har røgtet dette Hverv indtil Detailler, kender vi jo allerede fra Sagen med Herholdt. Sikkert er det, at hans Skønhedsbegreber i flere Tilfælde har været afgørende for Parkens Udseende.

E. D. Ehlers er født den 20. Oktober 1812 i Roskilde og død i København den 27. Marts 1893. Han blev Student i 1830 og tog fem Aar senere Eksamen i anvendt Naturvidenskab. Blev ansat ved Mønten i København, men drog i 1837 til Udlandet for at studere kemisk Industri. Efter sin Hjemkomst blev han stærkt knyttet til dansk Industri og opnaede ogsaa efterhaanden forskellige Tillidshverv, bl. a. Formand for Industriforeningen i København. I 1858 blev han ansat som den første tekniske Borgmester i København, og som saadan virkede han i 27 Aar, hvorefter han, „upaavirket af Døgnets Stemninger“, men ganske vist ogsaa, som C. Nyrop siger om ham, „af berettiget Skønhedskrav“ trak sig tilbage i 1885.

III.

Haveinspektør H. A. Flindt,

der jo er den egentlige Skaber af Parken, er født den 24. April 1822 i Aarhus og død i København den 19. Januar 1901.

Den første Del af sin Læretid tilbragte han hos Slotsgartner R. Rothe paa Fredensborg, og den sidste Del ved Rosenborg, hvorefter han afslutter sin Læretid med at tage „Almindelig Gartnereksamen“. Han foretager derefter en Udenlandsrejse og arbejder en Tid hos Boot i Hamborg. Ved Dalkeith Park i England opholder han sig ogsaa nogen Tid. Efter sin Hjemkomst blev han meget benyttet ved Anlæggelsen af Herregaardshaver. Hans betydeligste Arbejder maa absolut regnes at være Botanisk Have, Det kgl. danske Haveselskabs Have og Ørstedsparken ikke at forglemme. I 1877 udnævnes han til Inspektør over de offentlige Lysthaver. Flindt karakteriseres som en Mand med udpræget Ordenssans og betydelig Arbejdsevne.

IV.

Johan Daniel Herholdt.

Hvilket Forhold ovennævnte staar i til Parken, er allerede fortalt andet Sted.

J. D. Herholdt blev født den 13. Marts 1818 og døde den 11. April 1902. Han blev i 1837 udlært som Tømrersvend, hvorefter han besøgte Akademiet og lærte under Hetsch og Bindsbøll. Han afbrød Akademiundervisningen og foretog forskellige Udenlandsrejser, hvor særlig hans Interesse vakttes for den ældre Bygningskunst og vender hjem med adskillige Tegninger og Opmaalinger fra sine Studier. I 1845 genoptager han sit Arbejde paa Akademiet og erhverver i 1849 den lille Guldmedaille. Atter foretager han en Udenlandsrejse, denne Gang i et betydelig større Omfang end forrige Gang. Da han atter kommer hjem, giver han sig i Lag med store Opgaver og bliver ogsaa meget benyttet. I Konkurrencen om Universitetsbiblio-

teket vinder han 1. Præmie og fuldførte det i 1861, hvilket absolut kommer til at danne Skillelinien i dansk Bygningskunst.

Herholdt brød med de pudsede Facader og arbejdede med stor Energi paa at forbedre vor hjemlige Teglværksindustri.

„Der er ingen nyere dansk Arkitekt, der saa absolut har dannet en særegen Skole, og der er næppe nogen, hvis Indflydelse har bredt sig saa vidt og har medvirket saa direkte til at paa-trykke vor Bygningskunst et saa ejendommeligt nationalt Præg.“

II. DEL

ORIENTERING

Omtalen af de forskellige Monumenter er her foretaget i en anden Orden end den hvori de er opstillet i Parken. Her i Bogen er de samlet Gruppevis idet der er taget Hensyn til i hvilken Periode af Kunsthistorien de hører hjemme.

For dem der kunde ønske selv at foretage en Spadseretur i Parken, skal her kortelig anføres, hvorledes man lettest spadserer forbi alle Statuerne uden at komme forbi dem mere end een Gang.

Man begynder ved Indgangen paa Hjørnet af Ahlfeldtsgade og Farimagsgade og fortsætter sin Vandring til venstre, hvor man straks faar Øje paa den lille „Satyrdreng“, nogle faa Skridt længere fremme ad samme Gang staar saa „Diskoskasteren“. Og nu drejer man skarpt til højre ned til Promenaden langs Søen, og her paa højre Haand ligger „den døende Galler“. Løfter man Hovedet, ser man foroven paa Skraaningen „A. S. Ørsted“ sidde i dyb filosofisk Tænkning. Holdende sig til venstre ad Gangstien spadserer man nu videre og noget fremme paa højre Side inde paa en lille Græsrabat findes den unge „Satyr med Bacchusbarnet“. Længere fremme ad samme Vej findes den store Stenbænk med „L. N. Hvidts“ Buste foroven. Man nærmer sig nu raskt Indgangen ved Gyldenløves-

gade og umiddelbart inden for denne staar, ogsaa paa højre Side „*Firbensdræberen*“. Vandringen fortsættes nu op mod Indgangen paa Hjørnet af Nørrevold og Gyldenløvesgade, hvor man bør standse en Stund; thi herfra har man et herligt Panorama udover hele Parken, men der fortsættes og ved at holde sig til venstre kommer man rundt om den lille Plæne og ned til Søen og her paa Grønsværen tumler „*Bryderen*“ sig. Følgende Søen træffer man noget længere fremme paa venstre Side „*Satyren med Kløngbækkener*“. Nu gaar Turen op over Broen, og her vælges den midterste af de tre Stier og nogle Skridt fremme paa den findes „*Sliberen*“. Her maa man vende om og gaa tilbage, men straks dreje til højre, og her lige over for den ret stejle Nedgang til Broen, kikker man ind mellem Træerne og finder „*Den hvilende Hermes*“. Tre Skridt fremme paa højre Side af Gangstien er „*Jean d'Arc*“ opstillet og nogle faa Skridt længere henne til venstre er Mindesmærket over „*Nathalie Zahle*“ rejst, og ved fortsat Vandring ad samme Vej møder man „*Den belvederiske Apollo*“ og „*Silen med Bacchusbarnet*“. En lille rask Tur op ad Bakken og man stilles Ansigt til Ansigt med det store „*Ørstedsmonument*“. Turen er nu snart tilendebragt. Det gaar atter tilbage, ned ad Skraaningen og ad Vejen frem findes paa højre Side „*Den hvilende Satyr*“ og „*Vandsugende Satyr*“. Og hermed er Turen sluttet.

DISKOSKASTEREN

Til denne Statue knytter sig gennem Oldtidsforfatternes Beskrivelse, Navnet „MYRON“.

Billedhuggeren Myron levede ca. 470 f. v. T. og var ældre end sin Samtidige, Fidias, og nød, inden denne fordunklede ham, den største Anseelse af sin Samtid. I Tiden omkring vor Tidsregnings Begyndelse vakttes atter Interessen for hans Kunst. Og det er utvivlsomt denne Interesse, vi kan takke for, at der er bevaret nogle af hans Værker; thi Romerne lod mange af hans Arbejder bringe til Italien, hvorved hans Kunst gennem Kopier er blevet overleveret til os. Myrons berømteste Arbejde er uden Tvivl den brølende Bronceko som desværre er gaaet tabt. Iøvrigt fremstillede han fortrinsvis det atletiske mandlige Legeme i en stærk sammensat Bevægelse saaledes som hosstaaende Statue. Det er næppe overdrevet, naar man betegner Myron som den græske Kunsts første store Naturalist.

Diskoskasteren er altsaa det ældste Billedhuggerarbejde, der er repræsenteret her i Parken. Statuen viser os en nøgen Yngling optaget af en gymnastisk Øvelse; han er i Færd med at slynge en Bronceskive (Diskos) frem over Idrætspladsen, og for at give denne Fart strækker han Armen stramt tilbage, han krummer sig sammen, den højre Fod er fast plantet paa Jorden, medens den venstre ligesom trækkes med, saa den slæber Tærnes Negle hen over Jorden. I Modsætning til højre Arm, der er i fuld Aktivitet, hænger den venstre nærmest slapt ned, dog rører den det højre Knæ.

„Motivet er taget fra det atletiske Liv, men Figuren er

ikke, som den ældre Tids Athletstatuer, blot en Forherligelse af Legemsbygningen; den er i højeste Grad et Udtryk for den aktuelle Kraftudvikling. Og hele den græske Statueverden frembringer ikke nogen stærkere Modsætning til Fortidens Frontalitet, og at den staar i ligesaa nær Sammenhæng med, som i stærk Modsætning til, det gamle, ses ikke alene af den mangelfulde Modellering af Underkroppen under Vendingen, men ogsaa deri, at Statuen med dens mangesidige Bevægelse dog er udfoldet temmelig meget paa et Plan ligesom en Relief-figur: det minder om de Tider, da Figurens Vending hørte hjemme paa Fladebilledet.“ (Jul. Lange.)

Paa Myrons Original af Diskoskasteren, der var af Bronze, maa man uden Tvivl tænke sig Stammen borte; i H. Luchembachs „Kunst und Geschichte“, findes en Afbildning, hvor Stammen er fjernet, herved har Figuren vundet adskilligt i Frihed og Lethed. Statuens Hoved er iøvrigt i en nyere Tid forkert paasat; i Stedet for at vende nedad og fremad, skal det vende udad mod Beskueren. Det kan jo konstateres af enhver Sportsmand og bekræftes yderligere ved, at Hals- og Ryghvirvlerne slutter sig fejlagtigt til hinanden.

Afstøbningen er foretaget efter en Marmorkopi der findes i Vatikanet i Rom, men den smukkeste Kopi er dog den, der findes i Palazzo Lancellotti, ogsaa i Rom.

Statuens Opstilling her i Parken er egentlig alt andet end heldig, man kunde jo nok ønske en lysere Plads til denne Idrætsmand.

PRAXITELES

Vi skal hundrede Aar længere ned i Tiden frem til Midten af det fjerde Aarhundrede, før vi finder en ny Repræsentant for den græske Kunst, denne Gang er det selve Hovedmesteren i Athen Praxiteles, der var berømt som Fremstilleren af det ungdommelige nøgne Legeme. Hans berømteste Arbejde er Marmorstatuen af Afrodite fra Knidos. Her i Parken er han repræsenteret ved „Firbendræberen“ og „Den hvilende Satyr“, der begge er Afstøbninger af Marmorkopier, der findes henholdsvis i Vatikanet og paa Kapitolium i Rom. Den eneste Original der findes fra Praxiteles Haand er Hermes med Dionysosbarnet.

„Danner Skopas’*) Kunst den dunkle Traad i det 4de Aarh., saa danner Praxiteles den lyse. Aldrig nogensinde før havde en græsk Billedhugger staaet i et saa fortroligt Forhold til Guderne; han leder dem fra de mørke Templer ud i Naturen.“ (Francis Beckett.)

FIRBENDRÆBEREN

Er en slank og feminin Yngling, der med venstre Arm støtter sig til en Træstamme, medens han med Taalmodighed venter paa det lille vævre Firben, der er paa Vej op efter sit Cannæ. I højre Haand har han haft et lille Spyd, hvormed han havde til Hensigt at dræbe Dyret.

*) Skopas er græsk Billedhugger fra det 4de Aarh. f. v. T. og var banebrydende for den doriske Kunst. Han er ogsaa Skaberen af Kong Mausolos berømte Gravmæle.

Det er et Hverdagsbillede fra det gamle Hellas, og vi er straks klar over, at det er en velhavende ung Græker, der ikke har andet at foretage sig, end dette i vore Øjne ret haardhjertede Tidsfordriv.

Haaropsætningen giver Figuren et kvindeligt Udseende, hvilket yderligere fremhæves af de fine Lemmer. De bløde Hoffer ligner mere Kvinde- end Mandsformer.

Der menes, at Firkbendræberen skal forestille Guden Apollon.

Maaske kunde Statuen havde faaet en bedre Plads, og det er tænkeligt, at den vilde have præsenteret sig bedre paa Plænen ligeoverfor, men trods den mindre heldige Plads, er der alligevel noget verdensfjernt og selvoptaget over denne overordentlig smukke Gudeskikkelse. Det er ikke ophøjet Gudeværdighed, men det er som her vist, Ungdom og Skønhed, Kunstneren har fremstillet.

DEN HVILENDE SATYR

I den græske Mytologi optræder Landmændene ved Dionysosfesterne i Bukkeskind og drev i denne Forklædning kaade Spilopper, hvorfor man kaldte dem Satyrer eller Bukke og optog dem i Dionysos Følge. Disse Satyrer er blevet karakteristisk udformede i Kunst og Digtning. I Digtningen hensættes de til Skovens Ensomhed og Mørke. Den bildende Kunst har søgt at fremstille dem saa nær som mulig af Dyrene, ofte fremtræder de med Bukkeben, men som oftest kun med spidse Øren og en lille Hale. Satyrerne er ungdommelige og lidt lade Skikkelser, for ligesom at betegne den drømmende og magelige Fordybelse i Naturen; snart overgivne, vilde og kaade for at symbolisere det frie og ubundne Naturliv.

I den antikke Kunst er Satyrerne de Figurer, der holder mindst paa deres Værdighed.

Som de Friluftsmennesker Grækerne var, maatte deres Kunst ogsaa blive en Friluftskunst, men frem for noget andet er dog den antikke Kunsts Satyrer egnede til Opsilling i fri Luft; thi de anslaa den samme Stemning hos Jagttageren som den omgivne Natur.

Ved Synet af den hvilende Satyr, vandrers Tanker straks mod Skovensomheden og det varme Solskin. Magelig læner han

sig mod Træstammen, lidt lad er hans hele Skikkelse. Vildkattens Skind bærer han over sin højre Skulder, og de foroven tilspidsede Øren, fortæller os at han er Satyr, hvilket yderligere understreges af Hovedet og den uregelmæssige Stumpnæse. Kroppen, der jo nok er stor og frodig, er blød og vag i Formerne som et Vidnesbyrd om et mageligt Liv, der ikke har hærdet og udviklet dens Muskelsystem.

Man kan, ved at sammenligne „Den hvilende Satyr“ med „Firbendræberen“, finde nogen Lighed bl. a. deres Ben. Deres Stilling er jo omtrent ens de støtter sig begge til en Træstamme for ligesom at fremhæve det bløde i deres Former.

Fløjten, hvormed han lige har underholdt sig, holder han i den højre Haand, og den venstre har han anbragt omvendt paa sin Hofte, — den hele Figur udtrykker kun Tilfredshed og behagelig Ro. Kan man se bort fra Bilerne og Sporvognenes Susen forbi bag Gitteret ude paa Nørrevold, og det kan man hvis man helt lader sig erobre af den gamle Mesters smukke Arbejde, saa har denne Figur netop faaet en ualmindelig god Plads. Det er jo netop, som staar han her midt i Skovensomheden.

Bronceafstøbningen er foretaget efter en Marmorkopi der staar opstillet paa Kapitolum i Rom, men ogsaa Ny Carlsberg Glyptotheket ejer en Kopi i Marmor. Desværre er dens Hoved moderne og passer ikke til Figuren.

HELLENISTISK KUNST

De Billedhuggerarbejder, der i det følgende skal omtales, hører alle til den Periode i den græske Kunst der kaldes den „hellenistiske“. Den hellenistiske Kunst strækker sig over Tidsrummet fra Alexander d. Stores Død til den græske Kunsts Forfald ved vor Tidsregnings Begyndelse.

I de to Aarhundreder der fulgte efter Alexanders korte men sejrige Regering helleniseredes i Sprog og Kultur store Dele af Asien og Afrika. Der skete en Udveksling af Kultur og Grækerne fik for deres Vedkommende Lejlighed til at udvide og klare deres Verdensopfattelse gennem den babyloniske Astronomi og ved i det nyanlagte Alexandria endnu en Gang at paavirkedes af den ægyptiske og asiatiske Visdom, som den fremstilledes af de Alexandriske Filosofer.

Efter at man i det tredje Aarhundrede var begyndt at dissekere Lig, d.v.s. at sønderdele Ligene med anatomiske Studier for Øje, blev de anatomiske Detailler, Muskler o.s.v. med større Sagkundskab og Interesse fremhævet. Alt dette øvede sin Indflydelse paa den græske Kunst. Man fik nu Øjnene op for fremmede Racer og Ansigtstyper. Ved Siden af den gamle Kunst opstod lidt efter lidt en Retning, der stræbte efter voldsomme Effekter og ikke en Gang veg tilbage for at afbilde det pinefulde og uhyggelige, saaledes som vi siden skal se repræsenteret i Skolen fra Pergamon.

SATYRDRENGEN

Kunstneren som er ukendt, har fremstillet denne Figur af en Dreng i Overgangsalderen, Barnealderens bløde og runde Former er ved at forlade ham til Fordel for Ynglingens mere strakte og bestemte. Han læner sig til en Pille, og det hele aan-

der Fred og Mildhed, den unge Satyr har her som flere andre Steder i Parken faaet en ganske fortrinlig Plads. Knøsen har netop lige fjernet Fløjten fra Munden, og de Toner, han har fremtryllet, og endnu kan høre i sit Indre, er det der har bragt hans Sind i en let Bevægelse.

Det er en særdeles smuk Statue og man kan kun glæde sig over dens formfuldendte Skikkelse, der her er fremstillet.

Statuen er en Afstøbning over det bedste af de to næsten ens Marmoreksemplarer, der findes i Louvre i Paris.

DEN BELVEDERISKE APOLLON

Den Statue, som var afgørende i det 17.—18. Aarhundredes Opfattelse af Kunst er, „den belvederiske Apollon“, den findes i Belvedere i Vatikanet i Rom. Den er udført i den første Kejser-tid (ca. Aar 44 f.v.T.), men er temmelig sikkert et græsk Arbejde, hvorefter den romerske Kunstner har arbejdet. Den græske Original er antagelig fremstillet i det fjerde Aarhundrede f.v.T.

Saa vel denne som saa mange af de øvrige antikke Statuer her i Parken er blevet restaurerede, og Apollon har her faaet paa-sat den venstre Haand og hele den højre Arm fra Albuen og ned. Ved Restaureringen har der hersket nogen Uenighed; man havde tænkt sig Guden som Bueskytte, „Fjerntammeren“, som han jo somme Tider bliver kaldt. Derfor har han ved Restaureringen faaet et Stykke af Buen i Haanden, men der hævdes ogsaa, at han enten har holdt Marsyas afflaaede Hud i Haanden, eller et Brystklæde med Medusas Hoved frem for sig. I første Tilfælde kan man godt tænke sig Guden forlade Skuepladsen for Kappestriden, visende en kold Foragt for den stakkels overvundne Marsyas. Er det sidste Tilfældet, maa man tænke sig ham gaaende, stolt og vis paa sin Sejr, ind mellem dem han beskytter og deres Fjender, holdende det forstene-nende Billede op mod dem.

„Hovedets Udtryk og den lette og overlegent elegante Maade, hvorpaa Guden fører sig, er mere mærkelig end Udførelsen.“ (Francis Beckett.)

Den mindre gode Udførelse understreger yderligere, at det

er en romersk Kopi af et græsk Arbejde. Ser man bort fra saadanne Enkeltheder, som den noget tørre Krop og de altfor lange Ben med de tynde Lægge, saa er selve Statuen ret monumental og har da ogsaa gennem Tiderne henrykket mange. Thorvaldsens Jason har nogen Lighed med denne Apollon.

Der findes, foruden den Marmororiginal, hvorover Afstøbningen til vor Statue er taget, endnu en, men Restaureringen af den kommer langt fra paa Højde med denne.

Med Hensyn til Opstillingen, henvises til Udtalelserne om Silen med Dionysosbarnet.

SATYR MED KLANGBÆKKENER

Det er en fuldt udviklet, men ung Satyr der her „gør“ Musik, hvis man kan kalde den øredøvende Klang fra Metalbækkenerne og den hvæsende Lyd fra Bælgen for Musik.

Selve Statuen er noget under normal Størrelse og overordentlig vel udført. Kroppen er let foroverbøjet, og han er ivrigt optaget af sit Arbejde. Armene holder han hævet op over Hovedet, for i næste Øjeblik at slaa dem mod hinanden i et øredøvende Skrald, medens han med højre Fod samtidig træder en Art Trædebælg (Krupezion), og man ligefrem aner, at Bælgens hvæsende Lyd vil komme som en hendøende Forlængelse af Bækkenernes Metalklang.

Fra „Den hvilende Satyr“ har vi dannet os et helt andet Begreb om en ung Satyr, og vi husker endnu denne Figurs bløde og muskuløse Krop. Ganske vist er dette Arbejde, vi her præsenteres for af en yngre Kunstner end Praxiteles, men vi maa dog samtidig erkende, at denne Kunstner har haft en ganske anden Opfattelse af sit Emne. Denne Satyr ser netop ud til at have hærdet sit Legeme i Idræt. Vi finder absolut hverken Slaphed eller Blødhed nogen Steder paa hele Statuen. Hele den unge Mands Muskelspil er formfuldendt Harmoni. Dog kommer der her noget af Satyrens vilde og grove Natur til Udtryk og ganske særligt i Ansigtet. Det synes som om Kunstneren har lagt stor Vægt paa at karakterisere det dyriske i Ansigtets Grimasse, hvilket yderligere fremhæves af de to korte Horn, der stikker frem af det korte krusede Haar.

Der menes, at denne unge Fyr er beruset, og at det er Grunden til hans ihærdige Bearbejdelse af Musikinstrumenterne. Men er han beruset, saa er det et af Rusens allertidligste Stadier han befinder sig paa; thi, som tidligere nævnt, hans hele Krop er jo overordentlig spændstig, hvilket netop ikke er Tilfældet naar Hjernen er paavirket af Vin. Det kan maaske tænkes, at han har spist rigeligt af de modne Druer, hvorved han er kommet i et overmodigt Lune. Kun over selve Ansigtet kan man spore en satanisk Glæde over det Spektakel hans Instrumenter frembringer.

Han har faaet en ganske god Opstilling, paa den lille Græsplæne med Busketterne paa begge Sider, og man kan, med en Smule Fantasi, forestille sig, at han lige er sprungen ud af Skoven og nu iler ned mod Søens Bred for at slukke sin Tørst efter de stærke Druer.

Afstøbningen er foretaget efter en Marmororiginal der findes i Florens.

DEN HVILENDE HERMES

Det fortælles i Mytologien, at Hermes blev født om Morgenen og allerede inden Middag listede han sig bort fra Vuggen og ud paa Æventyr. Aldrig saa snart havde han forladt den hjemlige Arne, før han møder en Skildpadde, som han straks dræber og omdanner dens Skjold til en Lyre, hvorefter han straks giver sig til at besyngte alt hvad han ser, ogsaa sin Fader Zeus' svigefulde Elskovsforbindelse med hans egen Moder „den hulde Maia“. Da det blev Aften stjal han et halvt Hundrede af Apollons Okser og drev dem baglæns ind i en Klippehule for at bortlede Mistanken. Men en gammel Hyrde havde set det og fortalte Apollon om Rovet. Apollon gaar nu til den lille Hermes, der imidlertid er kravlet ned i sin Vugge, og forlanger sit Kvæg udleveret. Den lille Skælm paaberaaber sig sin Ungdom og nægter at kende noget til hele Sagen, men Apollon bliver forbitret og indanker Sagen for Zeus. Zeus kan ikke bære over sit Hjerte at dømme sin egen Søn skyldig i Tyveriet, og da den lille svarer kvikt for sig, kommer der en Forsoning i Stand og Pantet paa denne blev Hermes' Lyre.

Hermes var Vindens og Stormens Gud og tillige Gud for alle Legemsøvelser. Desuden var han Gudernes, og særlig Zeus' Sendebud og det er netop som saadan han her er fremstillet, hvilende sig et Øjeblik paa sin Fart gennem Himmelrummet. Det er den unge og spædlemede Hermes, der sidder her paa Toppen af et Bjerg. I Haanden holder han et Budskab, paa Fødderne har han Vinger og under Fodsaalen en lille Roset, for at betegne, at han kun bevæger sig gennem Luften.

„Det er et friskt Billede af spændstig Ungdom i et kort Øjeblik Afslappelse.“ (H. Luckenbach). Det unge Legeme er fint og harmonisk formet, dog vidner Baghovedet om en daarlig Restaurering, den er saa forskellig fra det øvrige, som Nat fra Dag. Derimod virker Klippestykket naturligt, hvilket er anerkendt af Fagmænd.

Der kunde vanskeligt vælges nogen bedre Plads i hele Parken, netop et passende Hvilested for „Gudernes Sendebud“.

Bronceoriginalen blev fundet i Herculanium, men er nu i Neapel.

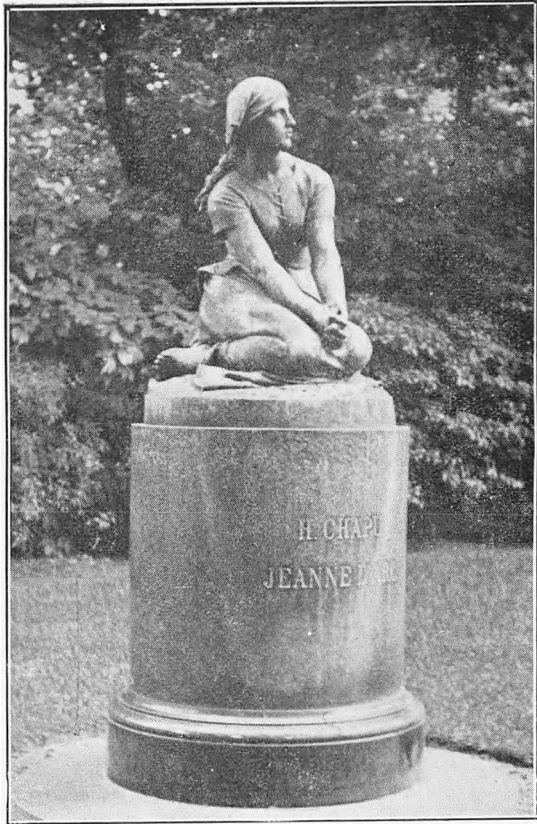
SILEN MED BACCHUSBARNET

eller Silenos, som han kaldes, var oprindelig en frygisk Vandgud, altsaa en Frugtbarhedens Gud. Efter at han var blevet optaget i Dionysos Følge, bliver han dennes Lærer og Opdrager.

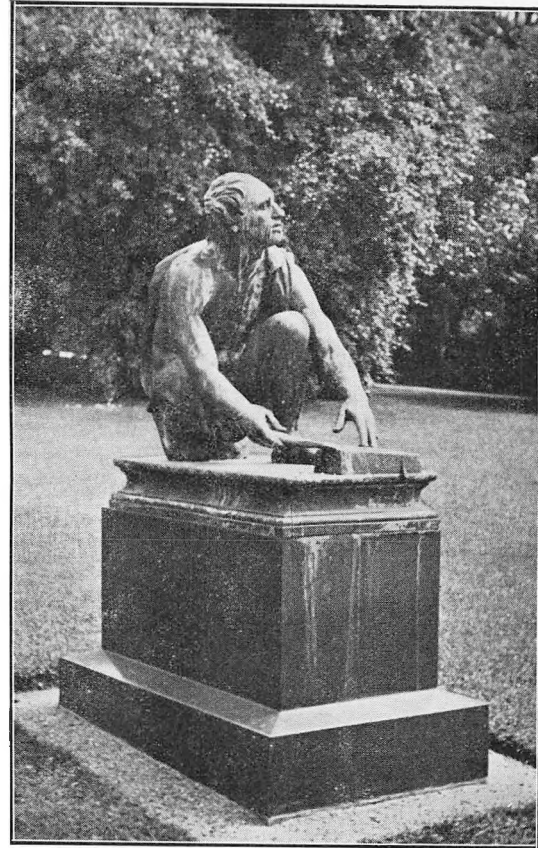
I den græske Mytologi berettes, at den frygiske Konge Midas fangede Silen ved at blande Vin i den Kilde, han plejede at drikke af, hvorved han blev beruset og faldt i Søvn og derefter blev han bortført af Midas Tjenere. Herover blev Dionysos meget fortvivlet og tilbød med store Gaver at løskøbe sin elskede Lærer og Opdrager, men Kong Midas forlangte at faa den Evne, at alt, hvad han rørte ved, skulde blive til Guld, hvilket den lille Gud maatte indvillige i.

Silen fremstilles ofte som en gammel og fedladen Drukkenbolt, som oftest ridende paa et Æsel, og han er i Reglen saa fuld, at han maa støttes af de unge Satyrer.

Silen, som han her er fremstillet, er en ældre Satyr, og ligner alt andet end en Drukkenbolt. Han staar som saa mange Fædre med Drengen paa Armen og betragter ham med kærlige

Jeanne d'arc. (Henri Chapu.)

Sliberen. (Pergamon.)

Vandsugende Satyrdreng. (L. Hasselriis.)

*Kvindefigur fra Ørstedsmonumentet.
Nornen Urd (Fortiden.)*

Ørstedsmonumentet.

*Kvindefigur fra Ørstedsmøntet.
Nornen Skuld (Fremtiden).*

*Kvindefigur fra Ørstedsmøntet.
Nornen Verdandi (Nutiden.)*

Blikke, man ligefrem aner det gode Forhold mellem de to. Det kunde godt tænkes at være Gensynet efter Fangenskabet hos Kong Midas, der her er fremstillet. Drengen er fuld af Humør og sprudler af Livsglæde, han gør sig store Anstrengelser for at gribe den gamle i Skæget. Silen staar i en hvilende Stilling og støtter sin Albu til en Træstub, hvorover Dyreskindet, hans Atribut, er hængt, medens Gudebarnets Værdighedstegn, Vinranken, ogsaa snor sig op ad Stammen. At Silen er en ældre Fyr, ser vi bl. a. deraf, at Vedbendrankerne i Panden ikke formaar at dække hans begyndende Skaldethed, men trods Alderen er Legemet overordentligt velproportioneret og bærer Præg af stor Fysik. Særlig skal Benene fremhæves; thi disse har altid været meget beundret for deres Fuldendthed.

Pladsen kunde mulig være noget bedre valgt, men er god nok saadan set, men den staar næsten for nær „Den belvederiske Apollon“ eller maaske det omvendte er Tilfældet?

Marmororiginalen hertil findes i Louvremuseet i Paris.

SATYR MED BACCHUSBARNET.

Man ser her den unge raske og smækre Satyr ile fremad, han drejer sit Ansigt op mod den lille Vingud, der med Vedbendranke i Haaret og en Dru eklase i højre Haand, sidder overskrævs paa hans Nakke.

Paa Satyrens Ansigt kan man se, at han er stolt og glad over at kunne fornøje det lille Bacchusbarn, og den Dru eklase, den lille holder ned mod ham, er ham sikkert særdeles velkommen. I sine Hænder har den unge Fyr et Par „Krotaler“ (Klangbækkener), som han slaar mod hinanden til stor Morskab for den lille Dionysos. Der er et særdeles levende Udtryk i begge Ansigter, og man faar uvilkaarligt det Indtryk af Gruppen, at Satyren er som en stor og god Broder for det lille elskværdige, men farlige Gudebarn.

Ved Satyrens venstre Side staar en lille Træstub, opad hvilken der snor sig en Vinranke, og paa selve Stammen er anbragt en krum og knortet Hyrdestav og en Hyrdefløjte (Syrinks), der er sammensat af en Række sidestillede Rør af forskellig Længde.

Marmororiginalen til denne Gruppe findes i Neapel.

Ogsaa Omgivelserne er særdeles heldigt valgte, den lille Lysning fremtræder som en udmærket Tumbleplads for de to kaade Skikkelser.

BRYDERNE

Denne Gruppe af Mænd, fremstillet i overordentlig stærk Bevægelse, bringer os til at tænke paa det ældste Billedhuggerarbejde her i Parken: Myrons Diskoskaster, med andre Ord paa de græske Legemsøvelser, men ligesaa mangelfuld Myrons Figur er i Modelleringen, ligesaa formfuldendt og velproportioneret er disse to Brydere. Og man har vel ogsaa Lov til at drage en Sammenligning med senere Tidens Billedhuggerkunst, og maa sikkert indrømme, at den græske Billedhuggerkunst endnu ikke er overtruffet. Bemærk, hvor beundringsværdigt Kunstneren har gengivet Muskelspillet og Kødets i de to unge Mænds kraftige Kroppe.

Emnet er som tidligere nævnt hentet fra de græske Idrætspladser, og her er det en Brydekamp, der er fremstillet, en Kamp, hvor det den Gang gjaldt at kaste sin Modstander til Jorden og saa holde ham nede, indtil han selv erklærede sig for overvunden. Hvem af disse to, der vil blive Sejrrherre, vil vi overlade til Sportsfolk at bedømme.

Med Hensyn til Restaureringen, saa er der begaaet en Fejl, idet den oprejste Bryder knytter sin højre Haand til Slag mod sin Modstanders Hoved, hvilket jo absolut er forbudt, saavel den Gang som nu.

I Aaret 1583 blev Gruppen af Bryderne tillige med en anden Gruppe funden. Denne anden var den græske lydiske Kongedatter Niobe med sine Børn, som dræbes af Apollon og Artemis, fordi Niobe havde haanet deres Moder. De to Hoveder, som nu sidder paa Bryderne, blev ogsaa fundne ved samme Udgravning, men Fagfolk paastaar, at de rettelig tilhører Niobegruppen.

Opstillingen er ganske fortrinlig, det er i det hele en god Plads, Gruppen har faaet, den eneste Fejl, der er begaaet, er, at Bryderne skulde have vendt Ryggene til Tilskueren; thi man ser meget bedre Musklernes glimrende Spil paa den modsatte Side.

Marmororiginalen findes i Florens.

PERGAMON.

De to Værker, der i det følgende skal omtales, hører hjemme blandt de Arbejder, der er fremstillet i den i Oldtiden saa mægtige By Pergamon, der var beliggende omtrent paa Højde med Øen Mytilini, midt inde i et af Lilleasiens frugtbareste Landskaber. Fra den 310 Meter høje Borgklippe har man en enestaaende Udsigt over den frodige Dal, hvorigennem Floden Kaikos i sin Tid løb.

Fra Afsats til Afsats steg man ned mellem vældige Pragtbygninger, Templer, Bibliotek og Kongepalads. Byens Blomstringstid regnes at være paa Eumenes d. II's Tid (197—159 f. v. T.). Pergamon var ved Siden af Alexandria et Hovedsæde for hellenistiske Videnskaber.

I Begyndelsen af det tredie Aarhundrede f. v. T. kom de vilde Folkeslag Nord fra Alperne i store Horder ned over Hellas og Roma, hvilken sidste de udplyndrede i Aaret 390. En Gren af den galliske Stamme, der iøvrigt var hjemmehørende i Belgien, satte over til Lilleasien, hvor de hærgede og plyndrede Landet, indtil de pergameniske Konger Atalos d. I. og Eumenes d. II. knækkede disse indvandrede Barbarers Magt.

Oldtidens Forfattere har været ret sparsomme med deres Meddelelser om Kunsten i Pergamon, men nogle enkelte spredte Optegnelser giver os dog saa megen Indsigt, at vi kan bestemme, hvad der er pergamenisk Kunst. En af disse Optegnelser oplyser os netop om, at man i Pergamon var beskæftiget med at forherlige Sejrene over Gallerne, hvilket „Den døende Galler“ yderligere stadfæster; thi den Marmorart, den er fremstillet af, findes kun i Lilleasien.

DEN DØENDE GALLER

Grækernes Berøring med disse Gallere har i deres Kunst givet sig Udslag i nogle ret ejendommelige Værker; nemlig „Galleren med sin Hustru“ og „Den døende Galler“, hvilken sidste skal omtales her.

Det er en gallisk Hovedsmand, Statuen viser os, han er sunket døende til Jorden. Fra det dybe Saar i højre Side af Brystet rinder Blodet. Slaget er endt med et Nederlag for ham og hans Landsmænd, og for ikke at falde i Fjendens Hænder og deraf følgende Trællekaar, har han tilføjet sig selv det dødbringende Stød. Han hviler paa sit Skjold, for ligesom at dø paa sit eget. Bæltet med det korte, stærke Sværd har han spændt af sine Lænder, højre Haand støtter han mod Jorden, bøjer Hovedet forover, medens han i stum og bitter Smerte omfatter sit højre Laar med sin venstre Haand.

„Vi staar her overfor et Arbejde fra den græske Kunsts kraftfuldeste Periode. Kunstneren har kastet sig ind i en ny Retning og man kan ikke noksom berømme den fine Iagttagelse, hvormed denne fremmede Racetype er fremstillet. „Med en Alvor og Nøjagtighed, som er uden Mage i Kunstens Historie, har den græske Kunstner gengivet den frygtelige Fjendes Ydre og Karakter.“ (Francis Beckett.)

Det er en stor, fuldvoksen Mand; som Galler bærer han et lille Mundskæg og om Halsen en lille Kæde (Torques), hans stride Haar vokser ham langt ned ad den kraftige Nakke. Han dør stille og uden Klage, men der er i hans barske Ansigt udtrykt et mørkt og dybt Tungesind. „Den første Klang af det nordiske Folks tragiske Poesi er her givet os af den højt udviklede græske Kunst.“ (Jul. Lange).

Denne Statue har faaet en af de smukkeste Pladser i hele Parken og er fremstillet efter en Marmorkopi, der findes i det kapitolinske Museum i Rom.

SLIBEREN

Sagnet fortæller, at Silenen Marsyas havde fundet den Fløjte, som Gudinden Athene i Vrede havde kastet fra sig, fordi det skæmmede hendes smukke Mund at blæse i den. Med stor Iver

kaster Marsyas sig over Instrumentet og lærte efterhaanden at behandle det med stor Færdighed, hvorover han blev saa hovmodig, at han udfordrede selve Sangens og Strengespillet's Gud Apollon til en Konkurrence. Vædekampen kom i Stand, Apollon spillede paa sin Lyre og Marsyas paa sin Fløjte, men maatte ynkeligt bide i Græsset. Marsyas blev overvunden, og som Straf for, at han havde formastet sig til at kappes med Guderne, blev han dømt til at skulde flaaes levende.

Af dette Sagn har der været fremstillet flere forskellige Grupper, man kender bl. a. en Gruppe, forestillende Athene og Marsyas, netop der, hvor hun med Foragt vender sig fra den skønhedsødelæggende Fløjte, og Marsyas glædelig overrasket kaster sig over det for ham saa skæbnesvangre Fund. Forberedelserne til Marsyas Straf har været fremstillet i en antik Gruppe, hvoraf der endnu findes flere Kopier, saaledes ses Marsyas ophængt ved Hænderne i et Træ. I Ny Carlsberg Glyptoteket findes en Statuette af Marsyas og en Sarkofag med hele Scenen. Til denne Gruppe har Sliberen hørt, og man ser ham her i Færd med at slibe sit Vaaben til den frygtelige Doms Fuldbyrdelse.

Ved Siden af den døende Galler og sammenlignet med andre af den græske Kunsts Frembringelser, ser man netop, hvor fuldkomne de var. Denne Sliber er ikke en Græker og heller ikke en Galler, men det er en hel anden Folketype; man mener, det er en skythisk Slave. Selve Hovedformen er ikke smuk, en lav, stærkt vigende Pande med to dybe Rynker, men det er, som om man her hos Bødlens Haandlanger sporer en Smule Medynk med den stakkels forsmaaede Musiker, hvilket hele Ansigtet med de opadvendende Øjne yderligere giver Udtryk for.

Med Hensyn til Statuens Omgivelser kunde man maaske godt ønske, at den Syrenbusk, der er anbragt ved dens venstre Side, var erstattet med et højt Træ; thi ens Øjne søger uvilkaarligt op mod den Gren, hvorpaa Marsyas skulde hænge.

Marmororiginalen, hvorefter Afstøbningen er taget, findes i Florens.

TO STATUER FRA DET 19. AARH.

Det 19. Aarhundredes Billedhuggerkunst er her i Parken repræsenteret ved Franskmanden H. Chapu og vor Landsmand L. Hasselriis.

Jeanne d'Arc.

Det er den syttenaarige Bondepige fra Champagne i Nærheden af Lotringens Grænse, vi ser her. Hun kaldes ogsaa Jomfruen fra Orleans eller La Pucelle, hvilket jo paa fransk betyder Ungmø.

Det var hende, der i 1429 mente, at Gud ved hendes Hjælp vilde føre Franskmændene til Sejr over Englænderne. Saa stærk var hendes Tro, at hun fik den ellers ret skeptiske Karl d. 7. til at indvillige i, at hun gaar med Hæren mod Orleans. Og den 29. April rider hun med sin hvide Fane ind i den belejrede By.

Det lykkes virkelig for hende ved sin Begejstring at opflamme Franskmændene til Angreb, og det mærkelige sker — Vaabenlykken vender sig til Gunst for de Franske.

Her ser vi hende halvt siddende, halvt knælende i Græsset, med de bare Fødder trukket op under sig. Hænderne folder hun i Skødet og bøjer Kroppen lidt til højre Side, ser opad med Alvor og Inderlighed: Guds Stemme taler i hendes Indre og bereder hende til den store Daad. Hun er klædt som en Bondepige, med Tørklæde paa Hovedet, en simpel glat Kjole og en Taske, et groft Kjoleliv, der fastholdes over Brystet med brede Snørelidser og ladende de kraftige Arme nøgne. Men i hendes Udtryk og hele Skikkelse har Kunstneren dog mere skildret

hende, saaledes som Franskmændene maa tænke sig hende — den uskyldige unge Pige, hvis rene og dybe Begejstring førte til saa store Resultater.

Paa Glyptotheket findes et Marmoreksemlar, hvor hendes Tén med Hørtotten ligger i Græsset ved Siden af hende. Andre Eksemplarer findes i Musée de Luxembourg og i Chantilly ved Paris.

Som angivet paa Statuens Sokkel er det jo Medaljøren og Billedhuggeren Henri Chapu, der er Skaberen af dette Arbejde. Han er født i Frankrig 1833 og død i 1891.

Jeanne d'Arc er det af hans Arbejder, der er bedst kendt og der findes Verden over talløse Reproduktioner af det. Et andet af Chapu's Mesterværker er Mindesmærket over sin egen Landsmand, Fysikeren Henri Regnault. Chapu's Kunst er samvittighedsfuld, og dens Gennemførelse hviler paa et solidt Grundlag af Naturstudium, men den ejer foruden en harmonisk og let tilgængelig Skønhed. „Dens rige og til Tider lidt sødlige Følelsesindehold har vundet stor Popularitet ogsaa uden for Frankrig.“ (A. Holck). Det er derfor ikke underligt, at hans Værker hører til dem, der er yndet af det brede Lag i Befolkningen.

Den vandsugende Satyr.

Det er en lille Fyr, fuld af gadedrengagtigt Skælmeri. Han har kastet sit Legetøj, den lille Tryllestav, fra sig ved Siden af Druerne, der har gjort ham tørstig. Med stort Besvær har han faaet rejst den gamle Vandkrukke (Amfora) op paa dens spidse Ende. Og nu suger han af al sin Kraft Vandet op gennem et Rør, saa at der danner sig to Hulninger i hans Kinder, alt medens hans Ansigt lyser af et lystigt Skælmeri. En rigtig lille fornøjelig Knægt er han.

Han er den eneste Satyr her i Parken, der er udstyret med Bukkeben, men selv om de er klodsede, saa kunde man vanskeligt tænke sig ham uden. Han har ogsaa en lille i Kaadhed strittende Svans, og i Haaret har han en Krans af Pinienaale.

Denne lille kaade Fyr staar her som den eneste Repræsentant for dansk Billedhuggerkunst i det 19. Aarhundrede, selvfølgelig med Undtagelse af Mindesmærkerne, der jo alle er udførte af danske Kunstnere.

Louis Hasselriis er Mesteren for denne humørfyldte Dreng, der bortset fra Bukkebenene godt kunde være en lille Københavnergadedreng. Han er modelleret under Kunstnerens Ophold i Rom i Aaret 1888. Hasselriis er født den 12. Januar 1844 i Hillerød og døde den 20. Maj 1912 i København. Han kom først i Lære som Billedskærer og besøgte senere Akademiet, med flere Afbrydelser, hvor han blev Elev af H. V. Bissen. I December 1865 fik han „Afgangen“. Den lille Guldmedaille for 1867—68 fik han for „David forbereder sig til Kamp med Goliath.“ Det Ancherske Legat modtager han 1871 og Akademi-stipendiet i 1874—75. Fra 1869 tager han næsten fast Ophold i Rom.

„Det oprindelige og ægte hos Hasselriis er den aandfulde Karakteristik og intime Stemning, saaledes som han har nedlagt disse Egenskaber i Emil Poulsen-Bustens Ansigtstræk og givet dem gennem Figurens Bevægelse og Holdning og ved at medtage alle Dagliglivets tilfældige Smaatræk i Statuetten af den skrivende Søren Kierkegaard — trods sin Lidenhed et klassisk Værk hos os.“ (Sigurd Schultz).

Søren Kierkegaard staar nu i forstørret Maalestok i det kgl. Biblioteks Have. Det lidet vellykkede Danmarksmonument, der i nogle Aar stod foran Statens Museum for Kunst, er ogsaa et af Hasselriis' Arbejder, men med Urette har man ofte bedømt hans Kunst ud fra dette mislykkede Værk. Han har været en meget flittig Arbejder og udstillet rundt i Verden og 20 Gange paa Charlottenborgs Foraarsudstilling.

ALBERTINA

er Navnet paa det Legat, der har bekostet Opstillingen af de forannævnte Statuer. Dets Stifter var Dr. phil. Brygger Carl Jacobsen, og det var hans specielle Beundring af Thorvaldsens Kunst, der gav ham Ideen til Legatets Oprettelse, hvorfor det ogsaa er opkaldt efter Thorvaldsens italieniserede Fornavn.

Legatet er stiftet den 19. November 1879 med en Kapital paa 100,000 Kr. I Fundatsens Pg. 1 hedder det: — — „Renterne skal anvendes til Anskaffelse af Billedhuggerværker til Pryd for offentlige Pladser og Haver i København, i Særdeleshed saadanne Steder, som man ved Plantning eller arkitektonisk Udstyrelse i Forbindelse med Skulpturen kunne give forædlet Præg.

Og videre i Pg. 2:

„Kunstværkerne skal vælges iblandt de i Fortid eller Nutid fremragende klassiske Arbejder, som maa antages at ville have Betydning gennem kommende Tider. Kunstværkerne kan være Kopier eller Originaler.“

Den 11. Juni 1880 anmodede Legatet Borgerrepræsentationen om Tilladelse til at opstille „Den døende Galler“ og „Silen med Bacchusbarnet“ i Ørstedsparken. I denne Anmodning forklares Legatets Mission saaledes: „Ligesom de studerende havde Museer, hvor de fra Ungdommen daglig kunne færdes mellem mønsterværdige Genstande og studere efter dem, havde man (Albertina) tænkt sig, at den store Befolkning ved stadig at have virkelig mønsterværdig Kunstværker for Øje kunne faa Lejlighed til Studium og Udvikling og tillige erhverve en Maa-lestok for, hvad der ellers præsteres af Kunst.

Den døende Galler og Silen med Bacchusbarnet er opstillet i 1880, Jeanne d'Arc 1882. Den belvederiske Apollon, Satyr med Bacchusbarnet, Satyr med Klangbækner og Sliberen 1886. Bryderne, hvilende Satyr, Diskoskasteren, Firbensdræberen, hvilende Hermes og Satyrdreng 1887. Endvidere den vand-sugende Satyrdreng umiddelbart efter dens Fremstilling 1888.

FIRE MINDESMÆRKER

H. C. Ørsted.

Monumentet over vor geniale Opfinder er det højeste i København og er udført af Jens Adolf Jerichau i Aarene 1858—71. Beløbet dertil indkom ved „national Subskription“.

Figurerne er alle kolossale. Hovedfiguren er en Portrætstatue i Nutidspaklædning (1870), saaledes havde Komiteen forlangt den, hvilket var meget i mod Jerichaus Ønske, men i Overensstemmelse med den herskende Smagsretning herhjemme. Han trak derfor Udførelsen af Statuen ud saa meget som muligt, fordi han troede Kunstsmagen vilde forandre sig, saa han kunde faa Lov at følge f. Eks. det Forbillede Thorvaldsen havde givet i sin Byron Statue. Men Fordringerne til Støvler, Bukser og Frakke blev de samme, og Jerichau maatte søge sin Trøst i de tre Kvindefigurer paa Fodstykket — Nornerne — der er udmærkede, og for at bruge nogle jævne Ord, noble og rene i Stilen, brede og simple, mægtige og yndefulde som netop kun den nordiske Kvinde er.

De tre Norner er „Urd.“ (Fortiden) der sidder og optegner det forbigangne. Hun holder Tavlen med venstre Haand og støtter den mod Knæet, medens højre Haand netop er i Færd med at indtegne Ørsteds Navn i Historien.

„Verdandi“ (Nutiden) sidder forskende og iagttager det der sker, og holder undrende Tenen i sin Haand.

„Skuld“ (Fremtiden) sidder med Runestaven i sin Haand og skuer ind i Fremtiden.

I det første Udkast havde Jerichau paa Fodstykket anbragt de tre Figurer, forestillende Saga, Videnskab og Natur. Det

havde nemlig oprindelig været Jerichaus Plan, at der paa Fodstykket skulde have været Basrelieffer, forestillende de underjordiske i Arbejde med Naturens hemmelige Kræfter, fra hvilke Telegraftraaden skulde ledes gennem Verdandis Haand op i Ørsteds, der jo netop er fremstillet som staaende og demonstrere sin Opfindelse. Men Komiteens Pengemidler var ikke tilstrækkelige til denne Plans Gennemførelse.

Om Nornerne fortælles i den nordiske Mytologi, at de er Skæbnegudinder og de tre fornemste er netop Urd, Skuld og Verdandi. Disse tre Kvinder boede ved den ene af det oldnordiske Verdenstræ „Yggdrasills tre Rødder, hvor Guderne holdt Ting og Urdbønden sprang. Det var Nornernes Arbejde at vedligeholde Yggdrasill, endvidere vidste de alt, saavel de skete som de uskete Begivenheder. De spandt Livets og Skæbnens Traad for de nyfødte, og deres Domme kunde ikke omstødes, hverken af Gud eller Mennesker, saaledes hedder det „En Aften ingen lever efter Norners Dom.“ Og i Vølvens Spaadom hedder det endvidere:

Ask jeg veed staae
Yggdrasill den hedder — — —
Evig grøn den staar
Over Urdes Kilde
Deden kommer Møer
meget vidende,
Tre fra den Sø
Som ved Træet ligger:
Urde de kalde den ene,
Verdandi den anden
Skuld den tredie
Love de gave,
Liv de bestemte
Menneskenes Børn
Skæbnen de tildele.

(Mytologisk Haandbog 1872)

„De er ligesaa imponerende, ved Storhed og Magtfyldte som skønne i de kraftige Legemers Linier, og af dem faar man — hvad der kun sjælden er Lejlighed til — at vide, at Jerichau ikke mangler Evne til — naar Genstanden krævede det — at skabe Kunstværker i nordisk Stil.“ (Ill Tid. samtidig.)

At Jerichau har følt sig noget trykket ved denne Opgaves Løsning, viser tydeligt det Befrielsesudbrud der kommer til Orde i et Brev til Hustruen i September 1876. „— — — — Monumentet (Ørsteds) er mageløst; den store Sten er væltet fra mit Hjerte. (Højen, Marstrand og Bissen har vendt sig i deres Grave). De tre Skæbnens Asynier (Nornerne) sidder frit til evige Tider. Der er dog en god Engel, som følger mig paa min tunge Livsbane.“

Som nævnt andet Sted blev Monumentet opstillet inden der var truffet nogen endelig Ordning med Hensyn til Parken og man skulde da mene, at Parken burde være anlagt med Monumentet som Midtpunkt, derimod er det modsatte blevet Tilfældet, den staar nærmest som i en Skammekrog. Dette Misforhold skal ikke lægges, hverken Haveinspektør Flindt eller Magistraten til Last. Flindt havde gentagende Gange fraraadet at man vilde anbringe Ørsted netop her, og som en sidste Udvej foreslog han, at den skulde vende Front mod Parken. Ogsaa Magistraten opfordrede Komiteen til at følge denne Henstilling, men Komiteen var urokkelig, Monumentet skulde ikke lukkes inde i en Park, det skulde være synligt fra Nørrevold og staa som en Pendant til Tycho Brahe ved Observatoriet. Og skal man nu se Monumentet i al dets Storslaaethed, saa skal man desværre forlade Parken.

Afsløringen fandt Sted under Udfoldelse af stor Festivitet og i øsende Regn den 25. September 1876. Ved denne Lejlighed fortælles det, at Jerichau, der var alt andet end snobbet, havde erfaret at Hoffet kom til Stede ved Afsløringen, i hvilken Anledning han anmoder Kabinetssekretæren om at blive fritaget for at møde med høj Hat. Denne Tilladelse blev ikke givet ham og meget mod sin Villie maatte han stille med den af ham foragtede Hovedbeklædning.

Jens Adolf Jerichau er født i Assens den 17. April 1816 og død i Neder-Draaby den 24. Juli 1883. Han kom i Malerlære i Odense, rejste hurtig til København, kom paa Akademiet og vandt i 1834 den store Sølvmedaille. Sommeren efter konkurrerede han til den lille Guldmedaille, men vandt den ikke, hvorefter han i Depression lagde Penslen og gav sig til at modelere og i 1837 kunde han fremvise sin første Statue „Balder“ som blev støbt til Kristian d. VIII. Paany deltager han uden Held

i Konkurrencen om den lille Guldmedaille og rejser skuffet til Italien. Trods Akademiets Kølighed opnaaede Jerichau dog Bestilling paa „Alexanders Bryllup med Roxane til Dronningens Kabinet paa Kristiansborg. I 1847 bestiller Kristian d. VIII. den store Gruppe „Herkules og Hebe“ i overnaturlig Størrelse udført i Marmor. Denne Gruppe indbragte Jerichau Udstillingsmedaillen .

Under et Besøg i Danmark 1846 blev han optaget som Medlem af Akademiet og hans Medlemsarbejde blev „Adam og Eva efter Syndefaldet“. I 1849 rejste han hjem og blev udnævnt til Professor ved Akademiet og fra 1857 til —63 var han dets Direktør. Jerichaus bedste Arbejde regnes at være „Panterjægeren“.

„Hans Arbejde afspejler hans dybtgaaende Naturstudium og er detailleret gennemført. Mellem sine Samtidige herhjemme var Jerichau den største tekniske Dygtighed og den naturligest skabende Kunstner; men Tidens Smag var ham ikke gunstig nok.“ (Otto Andrup).

Som bekendt blev han grebet af Tungsind og trak sig tilbage til en Bondegaard i Horns Herred (Neder-Draaby).

Laurits Nicolai Hvidt.

Kommer man gaaende ned over Broen i Retning mod Fari-magsgade, ser man Hvidts Kolosalbuste fortone sig mod Træernes Kroner.

L. N. Hvidt, der som anført paa Monumentet er født her i København den 27. Oktober 1777 og døde den 16. Marts 1856, var Handelsmand og Politiker, maaske det sidste mere end det første. Hans gode Evner blandet med Energi gav ham allerede i en Alder af kun 18 Aar Teologisk Embedseksamen med Udmærkelse. Men det var ikke Meningen at hans Liv skulde hengaa med videnskabelig Syssel i Studerkammerets Ro. Hans Fader døde nemlig i Aaret 1798, hvorfor Hvidt, af Hensyn til sin Moder og Søskende, maatte overtage Faderens Handelsvirksomhed. Der skulde ikke hengaa mange Aar før ogsaa denne Virksomhed ophørte. Thi Krigen med Englænderne, der ramte hele Landet, ramte selvfølgelig ogsaa hans Handels- og

Skibsvirksomhed, endda paa en ret følelig Maade. Fjenden tog hans Skibe og opbragte hans Vare. Og ved Krigens Slutning stod han omtrent tomhændet, men Lykken tilsmilede ham atter. Han blev nu af Regeringen efterhaanden betroet en Mængde Tillidshverv som hans juridisk skolede Tankegang og hans Retfærdighedssans skaffede ham. Saaledes var han Børskommissær, Direktør for baade Nationalbank og Sparekasse indtil sin Død. Formand for Grosserer-Societetets Komite. Overalt hvor han deltog satte han sit Præg. Han var en af Hovedstifterne, maaske den egentlige Stifter af Selskabet til Trykkefrihedens Fremme, ligeledes udfoldede han stor Energi ved Stiftelsen af den slesvigske Hjælpeforening i 1843—45. Paa hans Initiativ stiftedes i 1824 „Athenæum“, der havde til Opgave at udbrede Almendannelsen gennem Læsning. (Dette Selskab eksisterer ikke mere.)

Politisk tilhørte han fra sin Ungdom de liberale Strømninger og han svigtede dem aldrig. Han kæmpede tidlig for en fri Forfatning og for et Danmark til Ejderen, ogsaa paa dette Felt blev han manges Fører. Hans politiske Løbebane er lige saa interessant som hans sociale. I 1832 var han en af de „oplyste Mænd“ der var med til at forberede Stænderinstitutionen, og da denne blev oprettet var han Medlem af den fra 1844 til —48. Og fra 1840 træder han ind i Borgerrepræsentationen i København, som han Aaret efter bliver Formand for, hvilken Post han indtager indtil han i 1853 trækker sig tilbage grundet paa Alder, dog har han stadig Sæde i Borgerrepræsentationen indtil sin Død. I 1848—49 er han Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling. Fra Marts til September samme Aar er han Minister uden Portefølje. Den 24. Januar 1848 hylledes han som Frihedens Forkæmper og han betragtedes i den Tid for det liberales Fører og Enhedsmærke for Hovedstaden. Den 20. Marts samme Aar gik han i Spidsen for Borgertoget til Kongen, og — 1854, da han var 77 Aar gl., protesterede han mod A. S. Ørsteds Helstatsforordning ved at nedlægge alle sine Statsposter.

En af Hvidt ofte anvendt Sætning lyder saaledes: „Er der noget jeg sætter Pris paa og er stolt af, saa er det at være Borger i København.“

Lørdag den 27. Oktober 1877 afholdtes et ekstraordinært

Møde i Borgerrepræsentationen, der formede sig som en Minde-
dag for L. N. Hvidt. Formanden erindrede Forsamlingen om,
at det var 100 Aarsdagen for hans Fødsel og mindede ham i en
Tale, hvorefter Forsamlingen vedtog at lade en Broncebuste
udføre efter den Marmororiginal der fandtes i Borgerrepræsen-
tationens Forsamlingsaal, og at lade denne opstille paa en of-
fentlig Plads.

Pladsen blev Ørstedsparken og Afsløringen fandt Sted 2 Aar
senere den 27. Oktober 1879, ved hvilken Lejlighed Ørsted-
parken blev aabnet.

Busten er som alt nævnt en Kopi af en Marmorbuste, der tid-
ligere var blevet fremstillet af H. Bissen, men Eksemplaret
her i Parken er udført af Sønnen.

Selve Monumentets Arrangement er udført af Arkitekt Vil-
helm Dahlerup (4. August 1836, død 24. Januar 1907) Dahle-
rups mest kendte Arbejde er Ny Carlsberg Bryggerierne med
Elefantporten og Dipylonpartiet (Dobbeltporten) samt Panto-
mimeteatret.

Anders Sandøe Ørsted.

Monumentet er rejst over Juristen, ikke over Statsmanden,
hvilket jo tydeligt fremgaar af Inskriptionen paa Monumen-
tets Sokkel „Rejst paa det 10. nordiske Juristmøde 1902“.

A. S. Ørsted er jo en Broder til den Mand, Parken har
faaet Navn efter. Han blev født den 21. December 1778 i Rud-
købing og døde den 1. Maj 1860 i København. A. S. Ørsteds
Værker er grundlæggende for nyere dansk Retsvidenskab, og
de udmærker sig ved en dybtgaaende Virkelighedssans og en
Nøjagtighed der grunder sig paa et omfattende Kendskab til
den juridiske og filosofiske Litteratur i de forskellige Lande.
Paa næsten alle Omraader i dansk Retspleje kan Ørsteds Ind-
flydelse spores og Studiet af hans Værker har stadig Interesse
for Nutiden, særlig skal fremhæves „Eunomia I—IV“ (som
betyder Lov og er en Samling Afhandlinger henhørende til
Moral- og Statsfilosofien) og Haandbogen over den danske
og norske Lovkyndighed.

Som Politiker deltog han som Kommissinarius ved begge

Stænderforsamlingerne, selv var han Helstatsmand, var Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling, men stemte mod Grundlovens Vedtagelse. Som Premiereminister i 1853 vakte han stærk Opposition hos de Liberale (Se L. N. Hvidt) og maatte Aaret efter demissionere sammen med sine Ministre paa et Mistillidsvotum, men blev dog frifundet for den mod ham rejste Rigsretsklage.

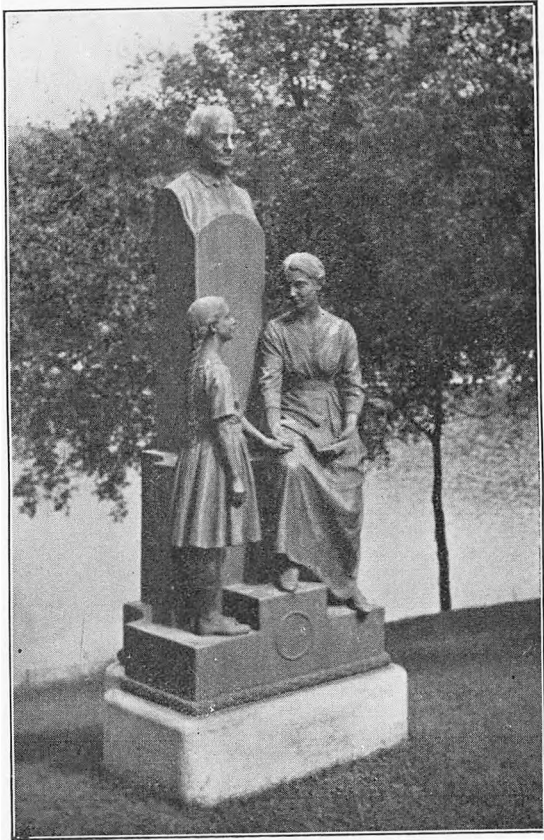
Medens Ørsteds Betydning som Statsmand er i høj Grad omtvistelig, er hans fremragende Stilling blandt de betydeligste Jurister ikke Genstand for nogen som helst Tvivl, hvorfor vi som alt nævnt ogsaa minder ham som saadan her i Parken.

Men pudsigt nok er det alligevel Statsmanden, der sidder her saa eftertænsom i sin Stol.

I 1835 var Ørsted meget populær, ikke alene som Jurist men mest som Politiker, „Kongens og Folkets Mand.“ Inspireret af den løftede Stemning, der gik gennem København i Vinteren 1835—36, modelerede H. V. Bissen en Buste af Ørsted. Dette foranledigede Højen til at overtale ham til at modellere en Billedstøtte i fuld Legemsstørrelse, men da Bissen ikke selv havde Raad til at foretage Afstøbningen i Gips, forenede Højen sig med ni andre Mænd fra den frisindede Kreds for at yde dette Tilskud og saa senere virke for Monumentets Udførelse i Marmor. Og i 1837 stod saa Gipsmodellen færdig. Imidlertid kølnedes Stemningen for Ørsted grundet paa hans reaktionære Politik. En efter en af de ni Mænd faldt fra og al Tale om at rejse et Mindesmærke forstummede, og da han ved Folkeetingets Opløsning i 1854 skrev det aabne Brev til Vælgerne, blev Bissen saa harmfuld, at han vilde have ødelagt Gipsmodellen, hvis ikke en af hans Elever havde frelst den ved at opnaa Tilladelse til at fjerne den og bestemt love, at den aldrig skulde komme sin Mester for Øje. Derved blev det muligt at anvende Monumentet, da der senere blev tale om, at rejse et Minde for den store Jurist.

Det blev Sønnen, Vilhelm Bissens, Opgave at hugge Marmororiginalen, og det er efter denne, at Bronceafstøbningen er foretaget. Saavel gamle Bissens Gipsoriginal som Sønnens Marmorkopi findes i Ny Carlsberg Glyptotek.

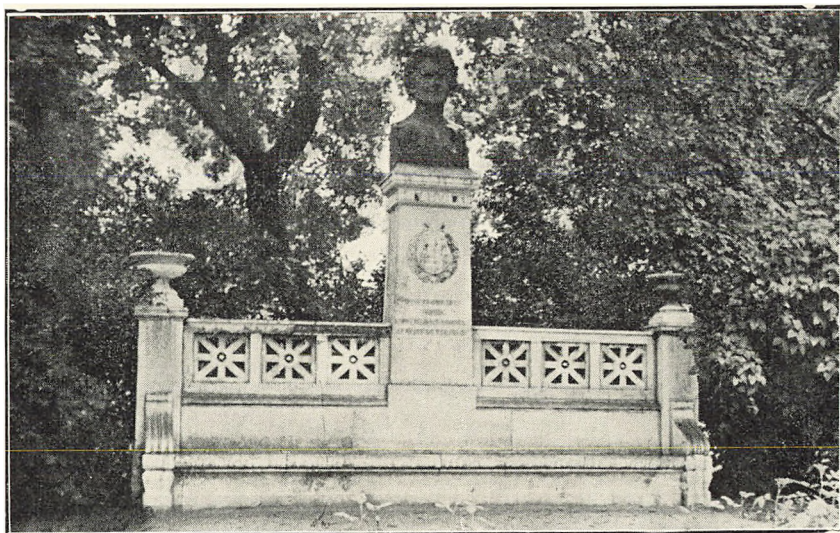
Et pudsigt Tilfælde af Skæbnen er det, at denne Figur netop er iført den græske Dragt, som Jerichau af al Magt kæmpede

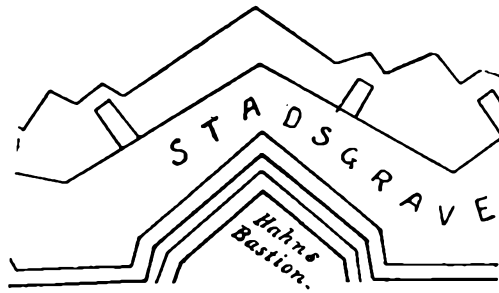
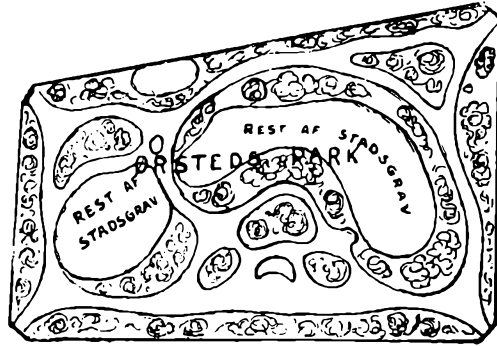
Natalie Zahle. (Ludv. Brandstrup.)

Anders Sandøe Ørsted. (Bissen.)

Laurits Nicolai Hvidt. (Bissen.)

*Kort over Parken og Parti af Voldterrainet
hvorpaa den er anlagt.*

for at faa Lov til at anvende til sin Ørsted. Og yderligere, at det var Bissen, der indførte det moderne Kostume til Portrætstatuer. Modsætningerne mødes altsaa her som en Skæbnens Ironi. Og ved at se paa Bissens Arbejde kan man udmærket godt forstaa Jerichaus Antipati mod sin egen „Buksemand“.

Selv om det oprindelig er Statsmanden, der er foreviget, saa ses han dog her som siddende i filosofisk Ro grundende over sine Lovværker. Den græske Toga, Papyrosrullen som han holder i Haanden og den antikke Stol, leder da ogsaa Tanken hen paa Videnskabsmanden, hvilket yderligere bestyrkes af Reliefet paa den Beholder, der med Papyrosruller er anbragt under Stolen. Motivet her er Thorvaldsensk „Nemesis oplæser Menneskenes Gerninger for Jupiter“.

Natalie Zahle,

der er født den 11. Juni 1827 i Assens ved Horsens og død i København den 11. August 1913, var Skolebestyrerinde, men dermed er intet sagt om hendes Liv og Virke. Skolebestyrerinde er et Ord der er alt for fattigt til at rumme hvad Frk. Zahle var og fremdeles er for dansk Skolevæsen. Hun var Grundlæggeren af Natalie Zahles Pigeskole. En Skole der omfatter alle den kvindelige Uddannelses forskellige Trin indtil Studenter- og Seminarieeksamen. En Undervisningsanstalt som hun ganske langsomt byggede op fra intet; thi hun begyndte ganske beskedent som Guvernante 15 Aar gammel.

Hendes Monument er udført af Ludvig Brandstrup, der er født i Tranekær 1861 paa Langeland. Han udstillede første Gang i 1886 og vandt Aaret efter den Neuhausenske Præmie og i 1892 og 1896 Aarsmedaillen. I 1899 faar han Thorvaldsens Udstillingsmedaille for Chr. IX. Rytterstatue i Esbjerg og endvidere en Medaille i Antwerpen 1894. 1890 rejste han med Akademiets Støtte til Paris og Italien, hvor han opholdt sig i en halv Snes Aar, senere har han paa Anckers Legat besøgt Vesteuropa.

„Ludvig Brandstrup, er en fortræffelig Marmorhugger, en Kunstner med Sans for den rolige Linievirkning, men til Tider noget mindre bevægelig og livfuld.“ (O. Andrup)

Med Hensyn til Frk. Zahles Monument, gælder det, at han har haft et særligt Held med sig.

„En overordentlig vellignende Portrætbuste, der ikke alene ganske ypperlig gengiver Frk. Zahles Ansigtstræk, men ogsaa hendes Udtryk, hendes Sjæl“ (Anna Hofmand).

Monumentet symboliserer paa en enkelt, men smuk Maade Frk. Zahles Livsgerning. Skolen for Barnet og Lærerinden.

Tanken om at rejse et Mindesmærke for den fremragende kvindelige Pædagog, opstod hos Dr. phil. Brygger Carl Jacobsen, allerede inden hun var begravet. Brygger Jacobsen henvendte sig til Professor Sophus Bauditz, hvilket ikke bragte noget Resultat, da de to Herrer ikke kunde finde sig tilrette om Fremgangsmaaden. Alligevel blev der dog dannet en Komite, for hvilken Borgmester Dybdal blev Formand og Brygger Jacobsen Medlem og ved hans Død traadte Sønnen, Direktør Helge Jacobsen, i sin Faders Sted og udvirkede bl. a. at Carlsbergfondet gav et betydeligt Bidrag.

Komiteen indbød til en Konkurrence og der deltog ialt 7 Billedhuggere og Arkitekter med 15 Udkast, men Ludvig Brandstrup gik altsaa af med Sejren, hans Udkast blev enstemmigt antaget. Fra Begyndelsen var det Meningen at anvende Bissens Buste af Frk. Zahle, men takket være Brandstrups energiske Modstand staar Monumentet nu som et Arbejde helt af hans Haand.

Den 16. December 1915 forelaa Borgerrepræsentationens Tilladelse til at opstille Monumentet i Ørstedsparken. Afsløringsdagen var oprindelig ansat til den 1. Maj, da det paa denne Dag var 65 Aar siden hun havde begyndt sin Lærerindgerning, men grundet paa forskellige Hindringer blev Dagen forandret til den 2. Maj.

Borgmester Dybdal overleverede, i sin Egenskab som Komiteformand, Monumentet til Kommunen og udtalte bl. a. „— hendes Maal var at højne Kvindens Stilling i vort Land ved at være med til at bygge gode Hjem. Naar danske Kvinder gaar forbi dette Mindesmærke vil de med Tak mindes, hvem og hvad hun var — — —“

Borgmester Marstrand modtog Monumentet paa Kommunens Vegne, i hvilken Anledning han udtalte: „— — — at det var første Gang, at der i København var rejst et Minde for en

Kvinde der ikke var af Fyrsteslægt, og som havde gjort sig berømt ved sit Arbejde.“

Angaaende Placeringen, kan der sikkert med Rette indvendes, at det har faaet en alt andet end god Plads, hvilket selvfølgelig gør sit til, at Helhedsindtrykket forringes. Den manglende Baggrund er vist den væsentlige Aarsag til, at Placeringen synes daarlig.

SLUTNING

Der har af og til været talt om Grøntorvets Udvidelse, og Tælen er da ofte faldet paa Ørstedsparken, men helt at nedlægge denne har vist aldrig været Meningen. Derimod var der for nogle Aar siden stor Fare for, at Parken skulde miste noget af sin Skønhed, idet der den Gang var tale om at inddrage den ene Trediedel af Parkens 12 Td. Land til en Udvidelse af Grøntorvet. Heldigvis er det endnu ikke blevet til Alvor og lad os haabe, at det heller aldrig bliver det. København er en af de Byer i Europa, der i Forhold til Befolkningsmændene, har de færreste Parker. Under den tidligere omtalte Debat i Borgerrepræsentationen om vore Parkanlæg, blev det oplyst, at Københavns havde ca. 5 Td. Land Park for hver 10,000 Indbyggere, medens London havde 6, Brüssel og Leipzig 10, Paris 14, Dresden 20 og Wien 22. Ganske vist har vi siden faaet mange Parker og Anlæg, men Indbyggerantallet er da ogsaa forøget betydeligt siden 1903.

Københavns Parker er meget populære, og Ørstedsparken ikke mindst. Københavneren og Parken er uadskillelige. Der sidder han allerede som Baby i sin Vogn og faar om Foraaret og Sommeren det første smukke og uforglemmelige Indtryk af denne Verdens Skønhed. Senere naar han bliver lidt større, løber han i Parken og leger, helst paa Steder hvor han ikke maa, og laver iøvrigt alle de Ulykker der hører den Alder til. Som ung sværmer han i Parken med sit Hjertes Udkaarne og senere som Mand, søger han herind for i en Stund at glem-

me Hverdagens travle pulserende Liv og mindes sin Barndoms og Ungdoms Sorgløshed. Og endelig naar han er blevet saa gammel, at han trænger til et Sted, hvor han kan finde Hvile og Ly, søger han sin Park, og her under Træernes Kroner kan han ved Foraarstid, naar Naturen vaagner, naar Safterne begynder at stige i Træer og Planter, og Knopperne foldes ud, glæde sig ved denne Naturens vidunderlige Fornyelse. — — — Jo Parken følger Københavneren hele hans Liv. Og hvad den er for ham er den fuldt saa meget for Københavnerinden, da det jo er hende, der, med eller mod vor Villie, bringer os i nærmere Forbindelse med Parken. Altsaa er det hende der har gjort vore Parker populære! Og det siger vi hende af Hjertet Tak for.

KARLA FREDERIKSEN:
FRA KÆLDER TIL KVIST

Roman fra København K. 188 Sider. Kr. 3,00.

„Denne Forfatterinde er lige ved at have Talent ... Karla Frederiksen har sat sig for at skildre Beboerne fra Kælder til Kvist i et velbefolket Hus fra en af Gaderne bag Østergade. Og hvad hun ved om dem, er utroligt. Munden staar ikke paa hende. Hun har haget sig fast i os, vi skulde have været hjemme til Frokost, vi opgiver at naa Middagsmaden. Et Par rappe Øjne har Damen at se med ...“
Professor Hans Brix i „Dagens Nyheder“.

„Samlingspunktet er et Hus i den gamle By, hvor alle disse Eksistenser oplever deres Glæder og Sorger og udspiller deres smaa Naragtigheders Komædie ... Man kan imidlertid ikke undgaa at more sig over adskilligt af det, der fortællés ... mest Menneskelighed er der dog i Hørkræmmerfamilien Ras og Trine ... En god Figur er ogsaa den anden Kælderbeoer, Blikkenslageren ... han ræsonnerer meget, og der er ofte bonsens i hans Betragtninger af det for Menneskene mest brændende Problem: deres Forhold til „Lykken“.
Dr. phil. Chr. Rimestad i „Politiken“.

„... den er skrevet med godt Humør.“

„B. T.“

„Hun gengiver det gamle Københavns Beboere med samme overlegne humørfyldte Kunst, samme suffisante Ironi og samme varme Menneske-Forstaaelse, som hendes Broder (Holger „Gissemand“ Pedersen) evnede det paa Scenen.

Kai Flor i „Berlingske Tidende.“

„Forfatterindens Fortællefærdighed er forbløffende, og det underholdende Moment spiller en saa fremtrædende Rolle, at hun nok skal faa sig et Publikum.“

I. V. Christensen i „Ringsted Folketidende“.

CAI M. WOEL:

HVERDAGSMENNESKER

Noveller, 180 Sider, Kr. 3,00.

„... En Række af Novellerne i „Hverdagsmennesker“ staar paa Højde med det bedste, der i de senere Aar er skrevet. Det gælder navnlig Bogens første Del. Historien om Løjtenanten, der blev Marskandiser, er stærk baade i sin Gengivelse af Liv og i sit Perspektiv. Bedst giver maaske „Torvet“ et Bidrag til Forstaaelse af Woels Kunst, hans ejendommelig Evne til midt i Hverdagen at suge Liv til sig. Mens han dikterer Breve til sin Skrivemaskinedame, giver han sig Tid til at følge Livet udenfor sine Vinduer — og lever pludselig i en anden Verden, en lille Verden gemt i den store. Det er længe siden, Woel forlod de famlende Forsøg og viste, at han kunde præstere noget færdigt og gyldigt. Men endnu synes han at være i Vækst; han er en af de ikke mange, der synes stadig at forny sig. Ogsaa „Hverdagsmennesker“ er en Bog i Fornylsens Tegn.“
„Aarhus Amtstidende.“

„... Stilfærdigt, fordringsløst, men i fuld kunstnerisk Form, har Woel levendegjort Byen, København, i en Række Stemninger og Skikkelser, som er hans og ingen andres.

I de to første Afsnit ligger Bogens Vægt, betydelig og særegen nok til at hævde ham et helt nyt Navn som Novellist.“

Valdemar Rørdam.

„... Woel har Saft for at skrive en Novelle — det bedste i hans allerede ret omfangsrige Forfatterskab var den store Novelle *Gloria*. — Mellem disse Noveller findes der fortræffelige Ting: „For sent“ og „Paa Perronen“ er mættet med vemodig Stemning, „Rejsen til Cythere“ er en Beretning af galgenhumoristisk Styrke, og den samme bitre Humor møder man i „Løjtenant Bennecks Sejr“. „En Dag i Marts stiller med skarp Kontrastvirkning, og uden unødige Overdrivelser til nogen af Siderne, sociale Fænomener op mod hinanden — der tales saa meget i Øjeblikket om social Kunst, her er et Bidrag til den.“

Dr. phil Chr. Rimestad i „Gads danske Magasin“.

En Ting maa man atter rose Woel for, han kan skrive en Kærlighedshistorie uden at servere den ildelugtende Blanding af Psykoanalyse, fortrængte Komplekser og hvad andre pseudovidenskabelige Hundekunster, der nu anvendes for at faa liderlige Historier trykt. Woel kan være dristig og ligefrem, men han er stueren.

Ligeledes kan man rose ham for hans Optimisme. Mange yngre Forfattere har været saa optaget af at beskue deres eget beskidte lille Sjæleliv, at Tilværelsen er faldet i lutter Brokker for dem. Woel tror paa Livet, selv om han ser, at det ofte er strengt, og det er lidt af denne gode Optimisme, vi trænger til nu om Stunder.

Tage Byskov i „Horsens Folkeblad“.